

5 62

Tukholm

1936.

N° 7-20

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA:

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Erick

22/1 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, tammikuun 22 päivänä 1936.

N:o 210.

3 20 Feb. 36.

24/1.36

5 C2

Herra Ministeri,

Allekirjoittanut kunnioittaen tämän ohella lähettää raporttinsa N:o 1 "Ulkopoliittisia kajastuksia".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

R. Rich.

Herra Ulkoasiainministeri,

A. Hackzell,

Helsinki.

T U K H O L M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Tukholma ssa 22 p:nä tammi- kuuta 19 36.

8/20 Pal. S. 36.

24/1-36

Asia: Ulkopoliittisia kajas-
tuksia.

5 C2

Riksdagin lähetekeskustelussa tammikuun 17 ja 18 päivänä ulkopoliitikka näytteli jommoistakin osaa. Mitään ankaraa ottelua se ei aiheuttanut. Oikeisto, jonka lehdistö ei niinkään suuresti ole moittinut hallituksen reippaita otteita Genève'in politiikassa, kuin hallituksen oman puolueen äänenkannattaja jyrkkää ja usein karkeaakin kielenkäyttöä vierasta valtiota ja sen hallitusta vastaan, suhtautui suurin piirtein katsoen sekin myönteisesti hallituksen toimintaan. Samalla varsinkin sen keskuudesta, mutta osittain myös muiden puolueiden taholta syystä kylläkin huomautettiin, että jos tahdotaan näyttellä jonkinlaista "suurpoliittista osaa", on myöskin huolehdittava oman maan puolustuskuntoisuudesta - varsinkin nykyisinä kohtalokkaina aikoina. Arvostelukohdaksi jäi kuin jäikin se - tosin sangen hillitysti esitetty - muistutus, että hallituksen ei olisi pitänyt "sanktio" kysymyksessä esiintyä ilman riksdagin myötävaikutusta ja tukea, muistutus, joka ei suinkaan tullut odottamatta ja joka saattoi ulkoasiainministeri Sandlerin vakuuttamaan, että hallitus aikoo antaa asiasta esi-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

T U K H O L M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Tukholma ssa 22 p:nä tammi- kuuta 19 36.

3/20 Pal. S. 36.

Asia: Ulkopoliittisia kajas-
tuksia.

24/1-36

5 C2

Riksdagin lähetekeskustelussa tammikuun 17 ja 18 päivänä ulkopoliittikka näytteli jommoistakin osaa. Mitään ankaraa ottelua se ei aiheuttanut. Oikeisto, jonka lehdistö ei niinkään suuresti ole moittinut hallituksen reippaita otteita Genève'in politiikassa, kuin hallituksen oman puolueen äänenkannattaja jyrkkää ja usein karkeaakin kielenkäyttöä vierasta valtiota ja sen hallitusta vastaan, suhtautui suurin piirtein katsoen sekin myönteisesti hallituksen toimintaan. Samalla varsinkin sen keskuudesta, mutta osittain myös muiden puolueiden taholta syystä kylläkin huomautettiin, että jos tahdotaan näyttellä jonkinlaista "suurpoliittista osaa", on myöskin huolehdittava oman maan puolustuskuntoisuudesta - varsinkin nykyisinä kohtalokkaina aikoina. Arvostelukohdaksi jäi kuin jäikin se - tosin sangen hillitysti esitetty - muistutus, että hallituksen ei olisi pitänyt "sanktio" kysymyksessä esiintyä ilman riksdagin myötävaikutusta ja tukea, muistutus, joka ei suinkaan tullut odottamatta ja joka saattoi ulkoasiainministeri Sandlerin vakuuttamaan, että hallitus aikoo antaa asiasta esi-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tyksen.

Opposition suopeutta hra Sandler muuten palkitsi sillä, että antoi nimenomaan oikeiston johdolle tunnustusta siitä, että se, huolimatta alkuperäisestä vastahakoisuudestaan Kansainliittoa kohtaan, nytkin oli lojalisesti suhtautunut hallituksen politiikkaan.

Asema oli muuten hra Sandlerille varsin kiitollinen. Hän saattoi kysyä, kuinka olisi voitu perustella sanktioihin nähden aivan kielteistä ja itsekästä kantaa. Edellyttäen, ettei tahdota kieltäytyä alkeellisia paktinmukaisia velvoituksia täyttämästä, pitäisi silloin joko vaatia eroa Kansainliitosta, taikka väittää, että päätös, jolla Italia leimattiin syylliseksi, on pohjaa ja perustusta vailla, s.o. johtuu tosiasian väärästä arvioinnista tai säännösten virheellisestä tulkinnasta. Ellei tätä päätelmää tahdota tehdä, on selvää, mitä tietä on kuljettava. Sandler tehosti sitäkin, että Ruotsi tällöin on toiminut yksissä neuvoin muiden pohjoismaiden ja useiden muiden valtioiden kanssa.

Sandlerin puheen yhtenä tarkoituksena oli tietysti myös niiden rauhoittaminen, jotka pelkäävät sanktiopolitiikan voivan johtaa suin päin sotaan. Neutralisuudesta ei tahdota luopua, suurvaltioiden välisistä konflikteista halutaan pysyä erillään. Tämä oli tietysti kaikki oikein ja kaunista, mutta hra Sandler saattoi - ja saattaa - yhtä vähän kuin kukaan muukaan ratkaista sitä ristiriitaa, joka on olemassa paktin-

mukaisten velvoitusten - hengessä ja totuudessa käsiteltyinä - sekä vapaaehtoisen neutralisuuden välillä. Miksipä se seikka, että aseellinen taistelu on puhjennut kahden suurvallan kesken, antaisi enemmän tilaa neutralisuudelle tähänastisessa merkityksessä käsitettynä, jos kerran paktin mukaan toinen on pidettävä hyökkääjänä, toinen uhrina?

Hra Sandler tehosti myöskin sitä kielteistä kantaa aseellisiin sanktioihin nähden, jolle Ruotsi on alkuaankin asettunut, eikä oikeastaan tahtonut myöntää itse sanktiovelvoituksen johtavan aseelliseen yhteentörmäykseen, ellei syyllinen valtio itse puolestaan ryndy aseellisen voiman käyttöön niitä valtioita vastaan, jotka ovat ryhtyneet "rauhanomaisiin" sanktioihin. Tämä, sekä paktin tulkinnan että tosioloihin nähden jossain määrin arveluttava vakuutus oli ehkä epäluulojen hälvettämiseksi tarpeen. Tämäkin tapaus on omansa osoittamaan, kuinka paljon epävarmuutta tähän säännöstöön nähden vielä on olemassa ja kuinka tarpeellista olisi ^{aikanaan/} /päästä jommoiseenkin selvyyteen ja käytännöllisesti merkitykselliseen yksimielisyyteen sen asettamista velvoituksista sekä Kansainliiton laajemmassa piirissä että sellaisissa erikoissopimuksiin perustuvissa yhtymissä (ententes régionales). Joka tapauksessa saadaan pitää varmana, että jos Kansainliitto julistaisi periaatteellisestikin luopuvansa n.s. sotilaallisista sanktioista, olisi seurauksena ensinnäkin että taloudelliset eli laajempaa sanontaa käyttäkösemme rauhanomaiset sanktiot jotakuinkin menettäisivät asiallisen

tehonsa ja toiseksi että kansainvälisten voimakeinojen käyttö - olkoonpa turvallisuuden taikka sen vastakohtan palveluksessa - siirtyisi kokonaan noille erikoisyhtymille, jotka silloin muuttuisivat samanluontoisiksi kuin entisaikaiset sotilaalliset liitot, sen sijasta, että e n t e n t e s r é g i o n a l e s p a k t i n mukaan ovat tarkoitettut edistämään Kansainliiton turvallisuustarkoituksia ja olemaan sen yleisen säännösten täydennyksenä.

Suurin piirtein katsoen hra Sandlerin puhe ei ollut ainoastaan taitava puolustus hallituksen kannanotolle, vaan myös asiallisesti ansiokas. Erisuuntaiset lehdet ovat, harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta, antaneet sille täyden tunnustuksensa. Hän on, niin sanotaan, esiintynyt puoluenäkökohtien yläpuolella olevana miehenä, ruotsalaisena ja yksinomaan ruotsalaisena, mutta samalla yleisten kansainvälisten periaatteiden puoltajana. Erityisesti kiitetään tietysti myös sitä, että hallituksella on päämääränä pysyä erillään kaikesta sotaisesta seikkailupolitiikasta ja myöskin kaikista riskejä tuottavista liittosopimuksista. Hallitukselle tämä oli huomattava menestys, mikä ei kuitenkaan estä sitä, että luvattu esitys joutuessaan riksdagin käsiteltäväksi ehkä synnyttää erimielisyyksiä enemmän kuin mitä nyt tuli näkyviin.

Ministeri:

R. Rich.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA:

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 2.

Ministeri Erich

29/1 1936

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, tammikuun 29 päivänä 1936.

N:o 285.

5 20 Pal. - 36.

20/1-36

5 C2

Herra Ministeri,

Allekirjoittanut lähettää tämän ohella kunnioit-
taen raporttinsa N:o 2 "Ceterum censeo kielikysymyksestä"
ja N:o 3 "Ruotsin puolustuskysymys".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kun-
nioitukseni vakuutuksen.

R. Erich

Herra Ulkoasiainministeri A.Hackzell,

Helsinki.

T U K H O L M A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Tukholma ssa 29 p:nä tammi- kuuta 1936.

5 20 Sal. - 36.

Asia: "Ceterum censeo" kieliky-
syyksestä.

30/1-36

5 C2

Monilukuisissa raporteissa olen kirjoittanut, että yliopiston kielikysymys tulee olemaan koetuskipinä täkäläiselle yleiselle mielipiteelle sen suhtautumisessa Suomeen. Niinpä kesäkuun 17 p:nä 1933 (raportti N:o 25) olen huomauttanut, että ruotsinkielen poistaminen korkeimmasta opetuslaitoksestamme "jättäisi jälkeensä okaan, joka ainakin suhteellisessa mielessä olisi lähtemätön ja sitä pidettäisiin ehkäpä suurem-
massa määrin kuin mihin asiallista syytä olisikaan, vastaiseen kehitykseen (oppikoulut y.m.) nähden enteellisenä ja oikeellisenä". Saman ajatuksen olen monasti muulloinkin esittänyt (vrt. m.m. raportti N:o 17/1931, 32/1933 ja 34/1933). Kokemus on osoittanut tämän diagnosin täysin paikkansa pitäväksi, mikä toisaalta ei merkitse sitä, ettei kehitystä oikeampaa ja asiallisempaa arvostelua kohti olisi /täällä/ tapahtunut. Tämä kehitys on havaittavana ensinnäkin siinä, että asiassa vielä verrattain äsken ilmaantunut ylimielinen taikkapa "isällisen" neuvova sävy on huomattavasti muuttunut, vaimennut, toiseksi

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetystöille.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

siinä, että paremmin käsitetään muuttuneiden kielellisten ja sivistyksellisten suhteitten vaativan yliopiston kielioloihinkin sellaisia rajain siirtoja, jotka vielä moniaita vuosia sitten olisivat herättäneet voimakasta reaktiota. Mutta kaikesta tästä riippumatta ei ole lakattu arvostelemasta yliopiston kielikysymystä juuri sellaisena kriteeriona, josta edellä on puhuttu.

Voidaan tietysti monella taholla vakuuttamasta päästyäkin vakuuttaa, ettei ruotsalaisten pitäisi asettaa ulkopoliittista - eikä liioin sivistyspoliittista - suhtautumistaan Suomeen mihinkään riippuvaisuuteen siitä, millä tavoin ruotsinkielen asema erityisesti korkeimmassa opetuksessa Suomessa järjestetään. On kyllä niitä, jotka nykyhetken suurista kysymyksistä tietoisina ainakin nyt ovat valmiit jättämään tämän asian keskustelujen ulkopuolelle ja jotka -ainakin useimmissa tapauksissa - samalla ottavat lukuun sen, että nimenomaan tähän asiaan edullisesti vaikuttaisi sitä ennen tapahtunut ulkopoliittinen läheneminen. Mutta asioita enemmän tai vähemmän pintapuolisesti arvosteleva suuri enemmistö tuskin lakanee tehostamasta kielikysymyksen, nimenomaan yliopiston kielikysymyksen, prejudisoivaa vaikutusta ensiluokkaisen hyvien suhteiden luomiseen ja vakiinnuttamiseen.

Eikä tämä ole ainoastaan "suuren yleisön" kanta, vaan ~~myös~~ samalla tavalla myös varsinainen sivistyneistö

yleensä, poliittiset näkökohdat syrjäyttäen, on taipuvainen asiaa arvostelemaan. Ei ole mikään salaisuus, että tähän mitä tuntavimmin vaikuttaa se katsantokanta, joka Suomen johtavista ruotsinkielisistä piireistä tänne leviää ja joka luonnollisesti kylläkin täällä helposti saavuttaa vastakäikua silloinkin, kun sen yksipuolisuus objektiiviselle arvostelijalle on ilmeinen.

Toinen tekijä, jonka merkitystä Suomessa ei yleensä riittävästi tunneta, on se, että Ruotsin kansa juuri nykyänsä on erittäin syvästi tietoinen omasta ja oman sivistysmuotonsa merkityksestä. Ruotsi on kansainvälisellä alalla saavuttanut paljon - osittain enkä ansaitsemattoman paljon - kiitosta ja tunnustusta sekä pienten kansojen keskuudessa joutunut näyttelemään huomattavaa osaa. Viimeaikaiset aloitteet ruotsinkielien ja Ruotsin sivistyselämän tunnetuksi tekemiseksi vieraisissa maissa ovat tästä myös todistuksena. Mikäli täällä syystä tai syyttä pääsee valalle sellainen käsitys, että siinä maassa, missä emämaan jälkeen ruotsinkielinen sivistysmuoto on laajimmalle levinnyt ja hedelmällisin/ nyt, pyritään siitä "vapautumaan", tämä varmasti on jatkuvastikin vaikuttava vieroittavasti ja välejä kylmentävästi.

Suomen asioita sellaisia kuin yliopiston kieli- kysymystä arvostellaan täällä useinkin pintapuolisesti ja ilman riittävää asiantuntemusta. Varmana saadaan kuitenkin

pitää, että yleisesti aletaan myöntää sellaisen järjestelyn oikeudenmukaisuus, että täydellisen suomenkielisen yliopisto-opetuksen rinnalla on eräissä keskeisissä aineissa ruotsinkielistä opetusta tarjolla. Aletaan tottua siihen ajatukseen, että suomenkieli siinä on ehdottomasti valtakielenä, vieläpä yliopiston "julkisivu" yksikielinen, kunhan ruotsinkieltä ei silti kohdella vieraana kielenä, jolla ei siinä enää olisi mitään kotipaikkaoikeutta. Juuri tämän, osittain tunteenomaisen tekijän merkitystä olen hyvin usein tehostanut. Jos ruotsinkieliselle opetukselle annetaan kohtuullinen sija, niin ettei ruotsinkielen käyttö nykyisestä kovinkaan tuntuvasti alene, täytyy olla mahdollista saada järkevät ainekset käsittelemään, että tällainen ratkaisu suurin piirtein katsoen on tyydyttävä siitäkin riippumatta, että eräät ruotsinkieliset piirit Suomessa ehkä pyrkivät esittämään asiaa vastakkaisessa valossa.

Sotamarsalkka Mannerheimin äskeinen arvokas julkilausuma, joka tosin vain aivan yleispiirteisesti saattoi näitä asioita käsitellä, on, ^{mitä sen vaikutuksiin tulee, /} todistuksena siitä, että arvovaltaisen ja kysymystä ehdottoman puolueettomasti arvostelevan henkilön sana on omansa hälventämään erinäisiä ennakkoluuloja sekä täälläkin kiinnittämään huomiota suuriin keskeisiin kysymyksiin. Useat lehdet ovat tällöinkin pitäneet velvollisuutenaan huolehtia siitä, ettei kielikysymys unohtuisi. Niinpä

Upsala Nya Tidning t.k. 25 p:nä ja Dagens Nyheter t.k. 28 p:nä ovat pitäneet tarpeellisena nimenomaan tehostaa, kuinka tärkeä merkitys yliopiston kielikysymyksen ratkaisulla molemminpuolisten suhteitten kannalta on. Voidaan pitää tarpeettomana ja aiheettomana, että tässäkin yhteydessä palataan samaan asiaan, voidaan vakuuttaa tällaisen taktiikan vaikuttavan pikemmin ärsyttävästi kuin lähentävästi, tosiasiaaksi jää kuin jääkin se, että yleinen mielipide ei lopullisesti muutu suopeaksi todelliselle konkreettiselle lähenemiselle, jos nyt puheena oleva asia saapi ratkaisun, joka täällä vallitsevan käsityksen mukaan merkitsee puhtaasti kielteistä suhtautumista ruotsinkieliseen sivistysmuotoon.

Ministeri:

R. Erich.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C₂

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 3.

Ministeri Erich

29/1 1936.

T U K H O L M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

5 20 Pal. 36.

Tukholma ssa 29 p:nä tammi-kuuta 1936.

20/1-36

Asia: Ruotsin puolustuskysymys.

5 C 2

Hallituksen esitystä puolustuskysymyksestä odotetaan jonkun viikon kuluttua, luultavasti maaliskuun alkupuolella. Jotavalta oikeistotaholta olen kuullut, että myöskin oikeiston johto, jota hra Hansson ensiksi tahtoi pitää puolueiden kanssa käydyistä keskusteluista syrjässä, viime aikoina on vedetty mukaan niihin. Viimeaikaiset maailmantapahtumat ovat tietenkin olleet sitä laatua, että oikeiston vastimukset lähinnä ovat kasvaneet siitä, millaisina ne esiintyivät komission käsittelyn aikana. Maan edullinen taloudellinen asema vaikuttaa samaan suuntaan.

Miltei kaikilla tahoilla pidetään varsin suotavana, että puolustuskysymys juuri vasemmistohallituksen ohjaksissa ollessa joutuisi ratkaisuun. Jos sosialistinen hallitus, joskin jonkun verran vastahakoisesti, olisi uuteen järjestelyyn myötävaikuttanut, tai ainakin siihen suostunut, saisi tämä paljoka kansanomaisemman luonteen kuin jos se olisi "porvarillisten" ainesten sanelema. Sanomattakin on selvää, että jos puolustus-

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetystöille.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kysymys taikka jokin muu asia johtaisi hallituksen kääntymiseen, ennenkuin puolustusasia on riksdagissa ratkaistu, juuri vasemmisto saisi paljoka vapaamat kädet ja epäilemättä suuntautuisi paljoka kielteisemmin kuin mitä sillä on mahdollista sosialidemokraattien (ollessa itse) vallassa ja pakostakin riippuvaiset niistä sovitteluista, joita voivat saada aikaan muiden ryhmien kanssa.

Joskin hallitus, osittain puoluetaktillisista syistä, osittain vakaumuksestakin on valmis verrattain laajassa määrin ottamaan huomioon nykypäivien puolustusyhtävälliset virtaukset, on sen toisaalta pakko kallistaa korvansa myöskin äärimmäisille vasemmistosuunnille, jotka vaativat miljoonia käytettäväksi toisenlaisiin tarkoituksiin ja jotka vierovat "militarismia", ainakin sellaisena kuin se "porvarillisissa" valtioissa esiintyy. Näin ollen on ymmärrettävissä, että hra Hansson alussa on epäröinyt ja ollut kahden vaiheilla siitä, onko asian välitön ratkaisu vaiko sen lykkääntyminen yli vaalien puolueelle edullisempi. Lienee kuitenkin jo hyvissä ajoin annettu hänen tietää, että asia, ellei hallitus antaisi esitystä, varmasti tulisi viireille eduskunta-alotteen (motion) muodossa, jolloin hallituksen asema varmaankin olisi epäedullisempi. Kun nyt hallituksen punnittavaksi jää, kuinka pitkälle sen itsensä on tarjouksissa mentävä, täytyy sen toisaalta ottaa huomioon, mitä puolueiden välisissä neuvotteluissa on käynyt ilmi ja

kenties tavallaan tullut sovituksi, toisaalta huolehtia siitä, etteivät sen omat miehet asetu hylkäävälle kannalle.

Hra Hansson on siksi varma puoluemies, ettei hän halua, eräitä vieraita esikuvia noudattaen, /johtajanakaan siirtyä toiseen leiriin.

Puoluetaktilliselta kannalta kysymys muuten voipi tuntua sitäkin pulmallisemmalta, kun sekä vasemmistotaholla että muutenkin pidetään mahdollisena, että sosialidemokratit ensisyksyisissä vaaleissa voivat saada ehdottoman enemmistön toisessa kamarissa. Onko tällaista tulosta puolueen omien etujen kannalta pidettävä suotavana, ja jos niin on, mikä menettely, nimenomaan puolustuskysymyksessä, on parhaiten omansa sitä edistämään ?

Varmana pidetään joka tapauksessa, että puolustustyövälinen suunta nyt on vallalla. Vapaamielisetkin, joiden vasen siipi yleensä on ollut huomattavasti "antimilitaristinen", lienee jotenkin eheänä hra Hamrinin takana, joka kommissiossa puolsi 148 miljoonan ohjelmaa. Kun ei talonpoikaisliitto liioin voine suuria tästä tinkiä, näyttää luultavalta, että hra Hansson, ellei hän heti alusta tahdo asettua poikkiteloin näiden ryhmien kanssa, ei voi tarjota suunnitelmaa, jonka kustannukset kovinkaan suuresti jäävät tämän summan alapuolelle. Nähtäväksi jää sitten myöskin, millä tavoin hän on pyrkivä jakamaan oikeutta armeijan ja laivaston kesken, joiden välinen kilvoittelu kiivaina jatkuu.

Ministeri :

R. Erich

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 4.

Ministeri Erich

29/1 1936

Tukholmassa, tammikuun 29 p:nä 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

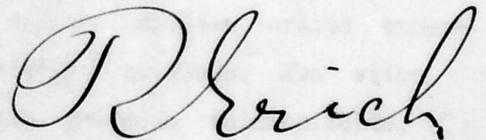
N:o 289.

6 20 Sal. D. 36.
3/1-36
5 02

Herra Ministeri,

Allekirjoittanut lähettää tämän ohella kunnioittaen raporttinsa N:o 4 "Ruotsi ja sanktio-toimenpiteet".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

Herra Ulkoasiainministeri A. Hackzell,

Helsinki.

TUKHOLMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Tukholma ssa 29 p:nä tammikuuta 1936.

6 20 Pal.

36.

Asia: Ruotsi ja sanktiotoimen-
piteet.

3/1-36

5 C2

Riksdagin äskeysessä lähetekeskustelussa ulkoasiainministeri Sandler ilmoitti, että sanktiotoimenpiteistä aiotaan antaa osittainen esitys, jota käsiteltäessä Riksdagissa on tilaisuus laajenmassakin yhteydessä käsitellä tätä asiaa.

Olen tänään käynyt pyytämässä m. m. tästä asiasta eräitä tarkempia tietoja v. t. ulkoasiainministeri Undénilta, joka pääasiallisesti näitä asioita valmistelee. Hän palautti tällöin ensiksi mieleen eräitä ennestäänkin tunnettuja ja kerrottuja seikkoja. Kun viime syksynä tarvittiin Ruotsinkin puolelta toimenpiteitä, oli neuvottelujen jälkeen ulkoasiainlautakunnan kanssa johduttu siihen, että oli koetettava tulla toimeen sellaisilla säännöksillä, joiden antaminen on hallituksen vallassa, jotenka Riksdagia ei tarvitsisi kutsua ylimääräisille valtiopäiville. Hallituksen vallassa on n.s. taloudellisen lainsäädäntöoikeutensa nojalla säätää vrien ja tuonnin rajoituksia. On tosin jossain määrin epätietoista, kuinka pitkälle tämä valta valtiosääntöisesti ulottuu, ja myönnettävä on, että sitä käytettiin

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetystöille.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tavalla, joka enkä voi aiheuttaa muistutuksia. Hra Undén mainitsi erityisesti tällaisena kohtana sen määräyksen, että viejiä vaadittiin näyttämään toteen, että todellinen maksu oli suoritettu. Suurimpia epäilyksiä oli omansa tuottamaan kysymys n. s. luottosulusta (kreditspär). Tästä selviydyttiin väliaikaisesti sillä tavoin, että pankkiyhdistyksen välityksellä tehtiin sopimus suurten luottolaitosten kanssa. Kun tämä ei kuitenkaan voinut sitoa esimerkiksi yksityisiä pankkiireja, jäi tähän järjestelyyn ainakin oikeudellisesti erinäisiä aukkoja. Kun tästä voidaan tehdä muistutus ja kun asianomainen kommissio, joka Genève'issä on eri valtioiden toimenpiteitä harkinnut, myöskin on tehnyt tästä huomautuksen, tahdotaan nyt lainsäädäntötoimella saattaa asia järjestykseen.

Valmistelunalaisena oleva esitys, joka ensi viikolla annettaneen Riksdagille, tarkoittaa hallitukselle annettavaa valtuutusta säätää luottosulkua tarkoittavia määräyksiä. Valtuutus olisi yleinen eikä siis tarkoittaisi vain nykyistä tilannetta. Mahdollista on, arveli hra Undén, että Riksdagen ei tule pitämään tästä muodosta, vaan valtuutuksen sijasta säätää asiallisisältöisen lain. Esityksen perusteluissa aiotaan tehdä selkoa hallituksen tähänastisista toimenpiteistä, joita Riksdagilla näin ollen on tilaisuus arvostella.

Esitykseen sisältyvä lakiehdotus menee ensiksi tavallisessa järjestyksessä lakineuvostoon ("lagrådet"). Tämä on tosin v. 1922 paktin aiheuttamia toimenpiteitä käsiteltäessä asettunut sille kannalle, että perustuslain mukaan

ei voitaisi hallitusta valtuuttaa antamaan siviililainsäädännön alaan kuuluvia säännöksiä, mutta kun lakineuvosto myöhemmin, varsinkin eräitä kansainvälis-yksityisoikeudellisia lainsäädäntöasioita käsitellessään, on ollut toisella kannalla, ei sen taholta liene esteitä odotettavana.

Herra Undén mainitsi vielä, että Ruotsi nimenomaan Englannin vaikutuksesta oli valittu siihen alakommissioon, joka äsken asetettiin sanktioiden toimeenpanoa valvomaan. Tähän lienee vaikuttanut toisaalta Ruotsin yleinen suhtautuminen sanktioon, toisaalta se seikka, että Ruotsi tuottaa sulfiittispriitä, jota voidaan käyttää bensiinin sijasta. Mainittu alakommissio kokoontuu helmikuun 3 päivänä ja sinne lähetetään ruotsalaisena asiantuntijana räjähdysaine-teollisuuden valvoja von Feilitzen.

Ministeri:

R. Erich

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C2

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 5.

Ministeri Erich

3/1 1956

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, helmikuun 1 päivänä 1936.

N:o 313.

7 20 Sal. 36.
72-36
D C2

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohella lähettää raporttinsa N:o 5 "Silmäys Ruotsin talousarvioesitykseen".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

R. Erich

Herra Ulkoasiainministeri

A. Hackzell,

Helsinki.

T U K H O L M A .....SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

Tukholma ssa 31 p:nä tammi kuuta 19. 36.

7 / 20 Sal. 36.

Asia: Silmäys Ruotsin talous-
arvioesitykseen.

3/2-36

5 02

Jossain määrin myöhästyneinä esitetään tässä muutamia havaintoja Ruotsin budjettiesityksen yleisistä suuntaviivoista.

Hra Wigforsin budjetti on voinut esittää varsin ilahduttavia tuloksia ja suunnitelmia.

Tulojen nousu lähenee 100 miljoonaa. Kaikki sotavelat voidaan maksaa ja yleishyödyllisiä yrityksiä (välfärdsåtgärder) voidaan edelleen jatkaa käyttäen varoja varallisuutta enentäviin tarkoituksiin. Velkain maksu käy mahdolliseksi sillä taivoin että siihen käytetään eräitä erikseen varattuja veroja (reserverade skatter) sekä 59 milj. valtion kassavarastosta (kassafond), yhteensä 116,5 milj. Lyhytaikainen pulajajan laina saadaan täten suoritetuksi.

Lisäksi on vielä 20 miljoonan ylijäämä, jota nyt olisi käytettävä verotaakan huoventamiseksi. Vakinaisena tulo- ja omaisuusverona kannettava määrä /170 miljoonasta 150 miljoonaan, mikä vastaa 12 % alennusta. Tämä alannus on sängen taitavasti harkittu, se kun tulee pienten veronmaksajain hyväksi. Jotenkin yksimielisesti on "porvarilliselta" taholta muistutettu, että

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetys-
töille.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

pikemminkin olisi pitänyt ryhtyä vähentämään pulakaudelta (1932, 1933 ja 1934) peräisin olevia ylimääräisiä tulo- ja omaisuusveroja, joitten tilapäistä luonnetta useasti onkin tehostettu. Veronmaksajille annetaan se varsin laiha lohdutus, että ne on aiottu itsenäisinä veroperusteina lakkautettaviksi, mutta sen sijasta sisällytettäväksi yleiseen verojärjestelmään, jotenka helpotusta ei saavuteta.

Hallituksen budjettilaskelmia vastaan on tietenkin esitetty erinäisiä muistutuksia. Työttömyyskustannuksia arvioidessa on oltu liian optimistisia, sanotaan, ja puolustukselle on suotu vain 5 milj. lisää, koska vasta 1937 vuoden alusta uusi puolustusjärjestys tulee voimaan. Toisaalta väitetään, että eräät tulot on liian suuriksi arvioitu.

Hra Wigforsin talousarviota on tietysti sosialidemokraattiselta taholta suuresti ylistetty, vaikkei olekaan voitu kieltää sitä päivänselvää tosiasiaa, että konjunktuurit tällä kertaa ovat olleet erittäin suotuisat. - Vastakkaisella taholla selitetään kohtuuttomaksi, ettei vero- taakkaa näissä oloissa tuntuvalta tavalla huojaanneta. Riksdagin ei pitäisi, niin sanotaan, tyytyä siihen, että nyt ehdotettu veronhuojennus vastaa vain 10 % siitä lisätaakasta, joka neljän edellisen vuoden aikana on Ruotsin kansan kannettavaksi asetettu. - Tästä asiasta kaiketi tullaankin tämän vuoden valtiopäivillä ankarasti ottelemaan.

Ministeri:

R. Erich

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA:

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 6.

Ministeri Erich

21/2 1936

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, helmikuun 22 päivänä 1936.

N:o 590.

9 21 Sal. S -36.

25/2-36

5 C2

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohella lähettää raporttinsa N:o 6 "Muukalaisten maahantulon ja maassa oleskelun valvonta".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

R. Rich.

Herra Ulkoasiainministeri A. Hackzell,

Helsinki.

T U K H O L M A

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Tukholma ssa 21 p:nä helmi kuuta 19.36.

9/21 Sal. S -36.

25/2.36

Asia: Muukalaisten maahantulon
ja maassa oleskelun valvonta.

5 C 2

Tämä kysymys on viime aikoina ollut vilkkaan huomion esineenä. Valitetaan, ettei muukalaisten valvonta ole riittävän tehokasta ja että voimassa olevien säännösten tarkasta noudattamisesta ei ole takeita. Pelätään toisaalta kotimaiselle elinkeinoelämälle tästä johtuvan haittoja, toisaalta niitä valtiollista laatua olevia yllätyksiä ja rettelöitä, jotka voivat aiheutua eräiden kumouksellisten ainesten enimmäkseen salaperäisestä toiminnasta. Kuten tiedetään, ei Ruotsissa yleensä ole millään erityisellä pontevuudella reagoitu ulkomaistenkaan kommunistien hommia vastaan, elleivät ne ole esiintyneet aivan selvänä yllytyksenä. Enemmän on ehkä sittenkin viime aikoina alettu kiinnittää huomiota eräiden Saksasta tulleiden, tosin varsin erilaatuisten ainesten, mutta ensi sijassa nazistien toimintaan, ehkäpä erityisesti siitä syystä, että viimeainittujen voidaan olettaa paraiten löytävän julistuksilleen täällä kaikupohjaa, Miten tämän asian laita lieneekin, ei ole jäänyt kommentaareja vaille ulkoasiainministeri Sandlerin äskeinen poliittinen puhe, jossa hän näytti tahtovan

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetystöille.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

rinnastaa kommunistiset ja nazistiset propagandan tekijät. Jälkimmäisiä vastaan on viime aikoina ryhdytty eräisiin toimenpiteisiin. Oleskelulupa maassa on kielletty parilta huomattavalta naziagentilta (Bartels ja Neubert), joista toinen (Neubert) lienee ollut Saksan tšekäläistä virallista edustusta hyvin likellä. Heidän ja muiden samansuuntaisten toimihenkilöiden vaarallisuuden arvellaan olevan erityisesti siinä, että he yllyttävät tänne työnansioon tulleita ja sitä varten kansalaistatettuja (entisiä) Saksan kansalaisia toimimaan ja vaikuttamaan omien aatteitensa levittämiseksi. Toisaalta täällä myöskin on koko joukko Saksasta tulleita pakolaisia, sekä puhtaasti valtiollisista syistä vainottuja että juutalaisia, joita jälkimmäisiä tietysti erityisesti pelätään kilpailijoina elinkeinoelämän eri aloilla; heidän maahantulonsa rajoittaminen onkin nykyään päiväjärjestyksessä oleva kysymys.

1934 vuoden valtiopäivillä riksdagissa tehtiin erinäisiä aloitteita muukalaisten valvonnan tehostamiseksi, mutta erinäisissä tämän vuoden valtiopäivillä tehdyissä aloitteissa valitetaan nykyisenkin valvonnan riittämättömyyttä. Malmön ja Helsingborgin kautta väitetään maahan tulleen verrattain paljon sellaisia aineksia, jotka ainostaan lievän ja suhteellisen tehottoman valvonnan vaikutuksesta ovat päässeet sinne pujahtamaan.

Kuluvan vuoden valtiopäivillä on riksdagissa jälleen tehty joukko aloitteita, jotka tarkoittavat tätä alaa koskevan lainsäädännön uudistamista (huomattavimmat

näistä on toimitettu Ulkoasiainministeriöön). Vaaditaan ensinnäkin, että nykyiset hajanaiset lait ja asetukset, joita lienee voimassa noin 40, on kodifioitava, jotta voimassa olevia säännöksiä paremmin voitaisiin tuntea ja hallita. Asetetaan myöskin sellainen radikaalinen vaatimus, että työlupia ei yleensä olisi pidennettävä. Edelleen suositellaan suurempaa keskitystä, mitä tulee toimivaltaisiin elimiin. On huomautettu, että ulkomaalaisiin kohdistuvat valvonta- ja luvanantotehtävät jakaantuvat sosialihallituksen, ulkoasiaindepartementin, poliisiviranomaisten, oikeusdepartementin ja kauppadepartementin kesken, mikä on omansa tuotamaan erinäisiä haittoja ja vaikeuttamaan yhdenmukaista järjestelyä.

Keskenään osittain vastakkaiset pyrkimykset: bolshevistisen propagandan ja toisaalta nazistisen yllytyksen suitsuttaminen, elinkeinojen pidättäminen maan omille kansalaisille sekä kansalaistuttamisen rajoittaminen myötävaikuttavat siihen, että k.o. asia nyt erityisen huomattavalla tavalla on joutunut päiväjärjestykseen. Nimenomaan Tukholmassa oleskelevien, verrattain lukuisain Suomen kansalaisten etujen kannalta olisi tietysti suotavaa, jos tällä alalla voitaisiin pohjoismaiden kesken sopia yhdenmukaisesta järjestelystä, mikä rajoittaisi mahdollisten uusien rajoitusten tuettamia haittoja.

Ministeri:

R. Erich.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C2

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 7.

Ministeri Grieh

26/2 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, helmikuun 26 päivänä 1936.

N:o 623.

10 21 tal. D .36.

28/2 .36

Herra Ministeri,

5 C2

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohella lähettää raporttinsa N:o 7 "Puolustuskysymys ja hallitus".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

R. Erich.

Herra Ulkoasiainministeri A. Hackzell,

Helsinki.

T U K H O L M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

Tukholma ssa 26 p:nä helmi kuuta 19. 36.

10 21 p. 36.

Asia: Puolustuskysymys ja
hallitus.

28/2.36

5 CR

Yhä selvemmin on alkanut osoittautua, että hallituksen neuvottelut eri ryhmien kanssa puolustuskysymyksestä annettavan esityksen yleisistä perusteista eivät ole johtaneet tulokseen. Pääministeri Hansson kuuluu tästä olevan hyvin pahoillaan, mistä myös on todistuksena se kirpeä puhe, jossa hän t.k. 22 p:nä vastasi vapaamielisten johtajan, hra Anderssonin (Rassjön) vähää aikaisemmin pitämään, hallituksen aikeisiin nähden hyvin torjuvaan puheeseen.

Toista viikkoa sitten julkaistiin ensiksi Skånska Dagbladetissa verrattain tarkkoja ennakkotietoja siitä, mitä hallitus puolestaan on valmis tarjoamaan sen jälkeen kuin neuvottelut ryhmien kanssa eivät ole johtaneet tulokseen. Muut lehdet ovat sitten jäljentäneet nämä tiedot, eikä niitä liene väitettykään erehdyttäväksi. Pätevältä sotilaalliselta taholta olen myöskin kuullut, että ne suurin piirtein katsoen pitävät paikkansa. Varsinaiset puolustusmenot nousisivat sen mukaan noin 130 miljoonaan vastoin puolustuskomission 148 miljoonaa. Lisäksi tulee noin 4½ miljoonaa kalliin ajan

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetystöille.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriöille.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

y.m.s. lisäyksiä, jotka eivät varsinaisesti kuulu puolustuslaitoksen tehostamiseen. Komission ehdotuksesta on armeijan vahingoksi tingitty noin 5 miljoonaa laivaston hyväksi ja samoin ilmavoimilta lähes 6 miljoonaa. Pyöreihin luvuihin, edellämainitut palkkauserät mukaan luettaina, maavoimien osalle tulisi 73 miljoonaa, laivastolle 33 miljoonaa, ilmavoimille 22 ja rannikkotykistölle 6 miljoonaa. Hra Hansson on ilmeisesti tällä tavoin koettanut saavuttaa suosiota ja kannatusta laivastovoimien taholta, mikä kannatus tuskin osoittautuu riittäväksi. Muuten oletetaan, että hän puolestaan ehkä olisi ollut halukas menemään pitemmälle, mutta ei ole sitä uskaltanut oman puolueensa vasemmiston ja siitäkkin vasemmalla olevien ryhmien vuoksi.

Ensi kuussa odotettavissa oleva esitys ei siis kaikesta päättäen tule keskustassakaan herättämään mitään tyydytystä. Nähtäväksi jää sitten kuinka pitkälle kompromissiyhitykset valiokunnassa voivat johtaa. Sotilaallisissakin piireissä on se käsitys verrattain yleinen, että uudistettu puolustuslaitos saisi paljokaan varmemman ja kansanomaisemman pohjan, jos se on syntynyt, joskin jonkun verran väkimmästi, sosialidemokraattisen hallituksen turvissa. Kun porvarilliset puolueet vakavasti ottavat huomioon sen mahdollisuuden, että vasemmisto syksyisissä vaaleissa voi saada ehdottoman enemmistön toisessa kamarissa, ei niille tietenkään olisi erittäin houkuttelevaa nyt astua muutamaksi kuukaudeksi hallituksen johtoon suistuakseen

ennen pitkää voitollisesti edenneen sosialidemokratian tieltä. Näihin näkökohtiin nähden lienee ajateltavissa, että se 17-18 miljoonan juopa, joka vielä erottaisi keskustan ja hallituksen, ei sittenkään osottautuisi ylipääsemättömäksi.

Tällaisista mahdollisuuksista ei tietenkään voida mitään varmuudella ennustaa, mutta tällä hetkellä on todettavissa, että hra Hanssonin yritykset keskustapuolueiden kanssa ovat jääneet tuloksettomiksi ja että keväällä ehkä tapahtuva hallituksen vaihdos sekä eduskuntapiireissä että hallituksen omassa keskuudessa otetaan todennukaisena huomioon.

M i n i s t e r i :

R. Erich

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA:

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 8.

Ministeri Erich

7/3 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, maaliskuun 7 päivänä 1936.

N:o 751.

11 21 Pal. 3 -56.

9/3.36

5 CR

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohella lähettää raporttinsa N:o 8 "Helsingin yliopiston kielikysymys".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

R. Erich

Herra Ulkoasiainministeri A. Hackzell,

Helsinki.

T U K H O L M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

Tukholmassa 7 p:nä maalisk. kuuta 1936.

11 21 Sal. S -36.

9/3 - 36

Asia: Helsingin yliopiston

kielikysymys.

5 C2

Keskustelemalla erinäisten sanomalehtimiesten taikka lehtiin vaikuttavien henkilöiden kanssa Lähetystön on onnistunut osaltaan estää tai ainakin tuntuvasti hillitä sellaisia mielenpurkauksia, joita yliopiston kielikysymyksen viime vaiheet itsessään saattoivat olla omansa täällä aiheuttamaan. Mielliala oli jo saatu jotenkuten vakuutetuksi siitä, että nykyoloissa olisi edullisinta jättää esityksen antaminen ensi syksyyn. Se mielipaha, joka tästä ilmeni ruotsinmielisellä taholla Suomessa, ei täällä saavuttanut niin voimakasta vastakaikua kuin mahdollisesti oli odotettavissa. Tämä riippui kyllä osaltaan siitäkin, että täällä kaikesta huolimatta, on alkanut voittaa alaa se käsitys, että Suomen ja Ruotsin kesken sittenkin on juuri nykyhetkellä olemassa oleellisempia kysymyksiä kuin eräät Suomen kielikysymyksen järjestelystä johtuvat tehtävät. Tätä ei luonnollisestikaan saa niin käsittää, että täällä aikaa myöten pääsisi määrääväksi täydellinen tai miltei täydellinen välinpitämättömyys mainittuun kysymykseen nähden.

JAKELUOHJE:

Ei sanomalehdille.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Kuten monasti olen maininnut, nimenomaan yliopiston kielikysymystä täällä pidetään tärkeänä kriteriona Suomen pohjoismaisen orientoinnin vakavuudelle ja kestävyydelle yleensä.

Kun tuli tunnetuksi, että hallitus sittenkin suunnitteli esityksen antamista, tämä oli omansa tuottamaan jonkinmoista hämmennystä, koskapa ei oltu täysin selvillä siitä, että pääministerin tunnettu julkilausuma ei ollut tätäkään mahdollisuutta sulkenut täydellisesti pois. Joka tapauksessa pidettiin kiitettävänä sitä vilpittöntä pyrkimystä asian pikaiseen ratkaisuun, joka tässäkin ohjelmassa ilmeni. Ei ole ensinkään mahdotonta, että lehdetkin olisivat asiallisesti ja rauhallisesti suhtautuneet sellaiseen järjestelyyn, jommoista hallitus suunnitteli ja josta tänne oli tullut eräitä hajanaisia tietoja. Kuten erikseen olen tarkemmin selostanut, tällainen verrattain edullinen suhtautuminen asiaan luullakseni olisi voinut tulla kysymykseen, varsinkin jos aijotun esityksen perusteluihin olisi tehty eräitä muutoksia (ks. kirjelmäni 1.3.N:o 686).

Asian uusin vaihe, s.o. esityksen antamisen lykääntyminen syksyyn, ei täällä ole aiheuttanut mitään sannottavaa melua. Kielteisimminkin suhtautuu Tukholman lehdistä, nyt kuten tavallisestikin, Dagens Nyheter asiaan. Se kirjoittaa tänään, että pettymys on aiheuttanut epäluotta-

musta (misstroende) ja että Ruotsin kanta nyt on oleva kriittillisen odottava (en kritiskt avvaktande hållning). Paljoa suurempaa ymmärtämystä osoittavat esim. Stockholms Tidningen ja Upsala Nya Tidningin lausunnot, joissa kuitenkin kuvastuu jonkinlaista pettymystä sen johdosta, että hallituksen uusin, edelliseen verraten melkoisesti rajoitettu ohjelma ruotsinkielen asemaan nähden ei sekään ole voinut saavuttaa riittävää kannatusta. Ainakin rivien välistä kuultaa myöskin se käsitys, että enemmän tai vähemmän kielteinen kanta ruotsinkieliseen yliopisto-opetukseen nähden samalla merkitsee pohjoismaisen suunnan vieromista. Erityisesti näyttää moni kallistuvan siihen luuloon, että mikäli kansan "syvissä riveissä" esiintyy vastenmielisyyttä ruotsinkieleen nähden kotimaassa, tämä myöskin merkitsee epäsuopeata suhtautumista Ruotsiin. Yleisesti myönnettään kuin myönnetäänkin edelleen, että hallitus on tehnyt parhaansa asian tyydyttäväksi ratkaisemiseksi.

Monasti kuulee tietenkin kysyttävän, mikä vaikutus ensikesäisillä vaaleilla tulee olemaan asiaan, mihin kysymykseen tietysti on vaikeata yrittääkään mitään varmuudella vastata. Ei ole kiellettävissä, että toisinaan joku sellainenkin henkilö, joka itse ei lukeudu sosiaalidemokraatteihin, kiinnittää jonkinlaisia toiveita siihen, että heidän mahdollisesti saavuttamansa vaalimenestys voi olla omansa ratkaisua helpottamaan; luulevatpa jotkut jo

näkevänsä tulevaisuuden kuvana sosialidemokraattien, edistyspuolueen ja ruotsinmielisten yhteistoiminnan hallitussessakin.

Lyhyesti voidaan sanoa, että äänensävynä täällä nykyään on toisaalta eräänlainen pettymys, toisaalta jomoinenkin luottamus siihen, että aika vaikuttaa suotuisan ratkaisun hyväksi.

Tässä yhteydessä sopii mainita, että minulla pari päivää sitten oli pitkä keskustelu kruununprinssin kanssa, joka osoitti olevansa näistä asioista verrattain hyvin selvillä ja joka arvosteli niitä suurella objektiivisuudella. Häinkin tiedusteli sitä, onko vastahakoinen kanta k.o. asiassa käsitettävä välinpitämättömyydeksi pohjoismaiseen yhteistyöhön nähden, sekä vakuutti, että viimeaikaiset kannanilmaisut Ruotsissa olivat tehneet hyvin hyvän vaikutuksen. Peiteltyssä muodossa hän ilmaisi sen ajatuksen, ettei olisi kaikin puolin edullista, jos suomenmielisellä taholla nimenomaan sosialidemokraatit joutuisivat käsitettäviksi ruotsinkielisen sivistysmuodon kannattajiksi. Tässä yhteydessä hän myöskin kosketteli kysymystä, harjoitetaanko Suomessa, ja mihin suuntaan, saksalaiselta taholta propagandaa, mihin vastasin, että sellaisesta kyllä kuulee puhuttavan, mutta että minulla ei siitä ole tarkempia tietoja.

Kun kruununprinssi tiedusteli Suomen vaalien mahdollisesti odotettavissa olevaa vaikutusta yliopiston kielikysymykseen, pidin sopivana huomauttaa, että hyvin paljon tässäkin kohdin epäilemättä riippuu siitä, voiko Suomessa vakaantua tosiseikkoihin pohjautuva vakaumus siitä, että se suunta, joka Suomessa niin suurella yksimielisyydellä on julistettu otollisimmaksi, todella on omansa vahvistamaan meidän turvallisuuttamme. Kruununprinssi sanoi hyvin käsittävänsä tämän.

M i n i s t e r i :

R. Erich

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 9.

Ministeri Erich

27/4 - 1936

Tukholmassa, huhtikuun 29 p:nä 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1320.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
16	22	Pal. 36.
2/5.36	5	171
5	C2	

Herra Ministeri,

Allekirjoittanut lähettää tämän ohella kunnioittaen raporttinsa N:o 9 "Nykyhetken ulkopoliittisia kysymyksiä Ruotsissa".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

R. Erich.

Herra Ulkoasiainministeri A. Hackzell,

Helsinki.

T U K H O L M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

Tukholma ssa 29 p:nä huhti kuuta 19 36.

16 22 Val.

36.

Asia: Nykyhetken ulkopoliittisia
kysymyksiä Ruotsissa.

2/5-36

5 CR

Kysymys Kansainliiton tulevaisuudesta sekä Ruotsin suhtautumisesta Liittoon on täälläkin ollut viime aikoina julkisuudessa pohdittavana. Vakavasti asetetaan harkinnanalaiseksi kysymys, eikö Ruotsin jatkuva jäsenyys ole omansa tuottamaan sille enemmän velvollisuuksia ja toimintavapauden rajoituksia, kuin turvallisuutta ja muuta hyötyä. Suurvallat määräävät, niin voidaan sanoa, Kansainliiton politiikan sekä oman suhtautumisensa siihen jotenkin täydellisesti omien etujensa mukaan. Velvollisuudestaan tietoinen pieni valtio menettelee toisin; se käsittää velvollisuutensa tunnollisemmin, mutta se ei edellisten tavoin voi käyttää Liittoa omiin tarkoituksiinsa. Kun nyt on osoittautunut, että Liiton tuoma turvallisuus on, lievimmin sanoen, perin ehdonalainen, eikö Ruotsi vain hyötyisi siitä, että se jälleen saavuttaisi täyden vapauden omien tarkoituksiensa mukaan huolehtia harrastamaan neutralisuuspolitiikasta?

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetystöille.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Jotkut äärimmäisyysmiehet ovat valmiit viime aikaisista tapahtumista suorastaan päättelemään, että pohjoismaiden, lähinnä Ruotsin, pitäisi heittää Liitto oman onnensa nojaan. Ne, jotka asiaa syvällisemmin arvostelevat, suosittelevat suurempaa varovaisuutta ja arvelevat, että vielä on yritettävä pelastaa Liitto ja säilyttää sille jommoinkin arvovalta ja toimivalta. Jos sitten havaitaan, että yritys epäonnistuu ja että moni valtio vetäytyy Liitosta pois, silloin on ehkä Ruotsinkin vuoro menetellä tällä tavalla.

Viimemainittu katsantotapa esiintyy siinä aloitteessa (motion), jonka professori Bagge, oikeiston johtaja, äsken on tehnyt ja jossa hän tiedustelee hallituksen suhtautumista näihin kysymyksiin. Samalla vanha taistelija, pormestari Lindhagen, on rientänyt jälleen hahmottelemaan positiivista rauhanrakennelmaa (konstruktiv fredspan), jonka mukaan eri maanosien valtiot keskenään muodostaisivat n.k. regionaalisia yhtymiä.

Hallitus arvattavasti tulee antamaan uteleville vastauksensa toukokuun 9 päivänä Genèvessä alkavien neuvottelujen jälkeen. Siitä harrastuksesta, jota Amerikkaan tehtävästä matkastaan luopunut hra Sandler näihin neuvotteluihin nähden osottaa, voitaneen päätellä, että Ruotsi, edullista kansainvälistä asemaansa hyväkseen käyttäen, aikoo tässä yhteydessä näyttää suurta osaa. Kun tiedetään hra Munchin jo valmistaneen melko sisältörikkaan ohjelman samoja neuvotteluja varten, näyttää luultavalta, että

hän Neuvostossa ollen niinikään haluaa saada äänensä kuuluville.

Eräaseen seikkaan näyttää jo tässä yhteydessä voitavan kiinnittää huomiota. Edellämäinotuksessa alotteeseen hra Bagge on viitannut siihen, että Kansainliiton, voidakseen pysyä hengissä, ehkä täytyy luopua ohjelmansa varsinaisista suurpoliittisista tehtävistä ja rajoittua vaatimattomampiin puitteisiin. Tässä piilee jommoinkin alku arveluttavaan myönnytykseen. Skandinaavien maat, kuten tiedetään, ovat alkuaan olleet jotenkin kylmäkiskoiset turvallisuusvaatimukseen nähden ja vasta viime aikoina niiden suhtautuminen tähän on edullisella tavalla muuttunut. Pienten valtioiden on periaatteellisesti lähdettävä siitä, että Kansainliiton varsinainen raison d'être on pyrkimys rauhantilan säilyttämiseen ja kansainvälisen turvallisuuden ylläpitämiseen. Tästä ne tuskin voivat luopua paljoka vaatimattomamman ohjelman hyväksi.

Kabinettisihteeri Güntheriltä olen kuullut, että hra Litvinoff Moskovassa on ulkoasiainministeri Koht'ille suositellut yhdyntää Litvinoffin turvissa v. 1934 syntyneeseen définition de l'agresseur-sopimukseen. Hra Koht lienee tähän suhtautunut suopeasti, voimatta tietenkään mihinkään sitoutua. - - - - Tällaista ehdollistakin myönnyväisyyttä hra Günther tuntuu pitävän aika arveluttavana ja sanoi valittavansa, jos Norja omin päinsä ottaisi tämän askeleen. Kaikesta päättäen hän oli selvillä siitä, ettei suinkaan olisi onnellista, jos Skandinaavien maat tuohon sopimukseen yhtyisivät.

Omasta puolestani lisään tähän seuraavat huomautukset:

Jos k. o. sopimus kvantitatiivisesti laajenee, s.o. jos siihen liittyy uusia valtioita, silloin kasvaa myöskin sen kvalitatiivinen teho ja vastakohta sopimusyhteisöön kuuluvien valtioiden ja sopimuksen ulkopuolelle jääneiden välillä kärjistyy. Tietoisuus tästä on luonnollisesti omansa kannustamaan Moskovan pyrkimyksiä esiintymään tällaisessa yhtymässä johtavana keskusvaltana, jonka ympäri muut ryhmittyvät ollen ensiluokkaisen tärkeässä turvallisuuskysymyksessä ennakolta sidottuina. Neuvostoliitolle olisi erinomainen saavutus, jos se saisi niin vakavan ja arvossapidetyn valtioryhmän kuin Skandinaavian maat ansaansa houkutelluksi. Jo tästä syystä sekä puheenalaisen sopimuksen asiallisiin riskimomentteihin katsomatta olisi perin valitettavaa, jos hra Litvinoff nytkin saavuttaisi uuden tuntevan diplomaattisen menestyksen. Toivottavasti asianomaiset valtiot kuitenkin käsittävät, kuinka aiheetonta, jopa kohtalokasta, olisi juuri nyt lähteä tällä tavoin edistämään Moskovan ulkopoliittisia pyrkimyksiä.

Ministeri:

R. Erich

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: S

OSASTO: C2

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 10.

Ministeri Grich

7/5. 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, toukokuun 7 päivänä 1936.

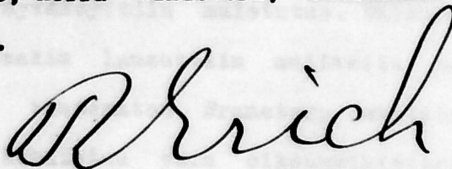
N:o 1401.

17/22 Tal.		36.
8/5 .36	Q	
	OSASTO	
5	C2	

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohella lähettää raporttinsa N:o 10 "Ruotsin oikeusministeriä vastaan tehty muistutus".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

Herra Ministeri O. M a n t e r e .

v.t. Ulkoasiainministeri,

Helsinki.

TUKHOLMA Ssa OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Tukholma ssa 7 p:nä touko kuuta 19 36.

17 22 Pal. 36.

8/5 - 36

Asia: Ruotsin oikeusministeriä

vastaan tehty muistutus.

CLASIO

5

02

T.k. 6 päivänä oli kummassakin kamarissa esillä valtiosääntövaliokunnan (konstitutionsutskottet) memoriali hallitusta vastaan tehdystä muistutuksesta (dechargebetänkande) (ks.kirjelmä 29.4.N:o 1319). Asiasta lähetin näin kuuluvan sähkösanoman: "Lehtosen asiassa tapahtunut Ruotsissa harvinainen tapaus, jolloin pervarillisilla äänillä hyväksyttiin muistutus. Vaikuttaa suurena sensationa. Ensikamarissakin lausuttiin moitteita mutta siellä vastaava moitemenettely tuntematon. Bramstorp muutkin tehostaneet muistutuksen kärki kohdistuu vain oikeusministeriin, jonka ereamista pääministerin suojelusta huolimatta pidetään luultavana vaikutusten kohtaamatta muita."

Täydennykseksi mainittakoon lyhyesti seuraavaa:

Valtioneuvos Sehlyterin lausunto oli sikäli miellyttävä, että hän kokonaan otti vastuun omille niskoilleen. Jotkut oikeusdepartamentin virkamiehet olivat nähtävästi ottaneet lukuun sen mahdollisuuden, että hän tavallaan antaisi arvostelun kohdistua heihin, huolimatta siitä että virkamiehet olivat olleet Lehtosen kansalaistuttamista vastaan. Tällaista ei kuitenkaan tapahtunut. Toisaalta ei voitane kieltää, että hra

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetystöille.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja Itäkielinen ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Schlyterin lausunto Suomeen nähden oli loukkaava, kun hän julkisesti asetti kysymyksenalaiseksi Lehtosen kohdistuneen tuomion oikeudenmukaisuuden; hän olisi ainakin voinut esittää arvelunsa jotenkin ehdonalaisessa, lievemässä tai kohteliaammassa muodossa. On sopimatonta, että hallituksen jäsen ilman muuta olettaa, että toisessa maassa langetettu tuomio on asiallisesti väärä. Erityisesti huomio kiintyi myöskin siihen, että hän puhui Suomen "kansalassodasta", vaikka meillä tietysti johdonmukaisesti käytetään sanaa "vapaussota", minkä myöntämiseen Tarton rauhanteossa saatiin yksinpä Neuvosto-Venäjä mukaan. Vaikka pääministeri Hansson asetuksessaan virkaveljeään kannattamaan, ei nähtävästi nimenomaan tätä puolta ajatellut, voidaan kuitenkin hänen asennettaan oikeusministerin ehdottomana puoltajana pitää todistuksena siitä, että Ruotsin nykyinen hallitus ei tahdo luopua virallisesti käyttämästä tuota meille loukkaavaa sanontaa. Vakavasti voidaan kysyä, eikö olisi syytä ystävällisessä muodossa virallisesti huomauttaa tätä Ruotsin hallitukselle.

Kun hallitus itse haluaa pysyä ohjaksissa ja kun mikään puolue ei ainakaan tässä yhteydessä halua sitä kaataa, lienee selvää, että hra Hansson voi riittävästi suojella hra Schlyteriä, jota siis ei tarvitse uhrata koko hallituksen pelastamiseksi. Toisaalta ei kukaan taitaisi surra sitä, jos hra Schlyter nyt itse haluaisi lähteä. Vapaamielisten johtaja hra Andersson (Rasjön) on jo julkisuudessa vaatinut hänen eroaan, jota kai voidaan pitää verrattain luultavana.

Kun Ruotsissa tämänlaatuisissa asioissa noudatettu menettely on aika lailla erikoislaatuinen eikä sitä yleensä meilläkään paljoa tunneta, viittaa siihen selvitykseen, jonka vastaavanlaisen tapauksen johdosta olen antanut raportissani N:o 4, 3.6.1929. Kysymykseen tulevina perustuslainsäännöksinä on tällöin mainittava hallitusmuodon 107 § nykyisessä sanamuodossaan ja erittäinkin valtiopäiväjärjestyksen 57 § niinikään nykyisessä sanamuodossaan. Kun se, mitä aikoinaan asiasta olen esittänyt, vieläkin täysin pitää paikkansa, jäljennettäväkseen tähän seuraavat osat:

"Näissä säännöksissä ilmenevä periaate on historiallisessa yhteydessä vapaudenajan hallitusmuodon kanssa, mutta karttaa sen tunnettuja äärimmäisyyksiä. Niissä ilmenee erikoislaatuinen vastuunalaisuus, joka tietysti on kaukana nykyaikaisesta parlamentaarisuudesta, mutta kuitenkin toisaalta tarjoaa eräitä yhtymäkohtia sen kanssa, minkä vuoksi sitä hyvällä tahdolla voidaan käyttää parlamentaarisen vastuunalaisuuden palvelukseen, valtakuntaan kun Ruotsissa ei ole kehitetty parlamentarismin tyyppillisiä muotoja luottamuksen taikka epäluottamuksen selville saamiseksi. Helposti huomaa ensinnäkin, että säännös tarkoittaa hallituksen jäsenten sekä myöskin esittelijöiden neuvojen ja toimenpiteitten tarkoituksen mukaisuuden arvostelemista. Tässä ei ole kysymys hallituksen nauttiman luottamuksen

sen tai sille osoitettavan epäluottamukseen vireillepaneminen. Mutta meidän päivinäme sitä, kuten sanottu, poliittisesti voidaan käyttää myöskin viimeksi mainittuun tarkoitukseen. Kosketusta parlamentaarisen vastuunalaisuuden kanssa tässä tarkoitettulla vastuunalaisuudella on siinäkin, että sen vireillepano ja tehostaminen voi johtaa yhden tai useamman hallituksen jäsenen eroamiseen, ei tosin, säännöksen alkuperäisen tarkoituksen mukaisesti, siten että asianomaiselle syntyisi poliittinen velvollisuus erota, vaan niin käsitettynä, että perustuslakivaliokunta voi ehdottaa kunninkaalta pyydettyväksi, että hän näin päättäisi.

Puheenalainen säännöstö on verrattain harvoin joutunut sovelletuksi ja varsinkin viimeisinä vuosikymmeninä se on jäänyt miltei unhotuksiin. Eri menetelymuodot ja niiden merkitys eivät myöskään ole täysin selvät. Käytännössä on, toisessa kamarissa, vakaantunut sellainen praksi, että kamari voi päättää perustuslakivaliokunnan tekemän huomautuksen pantavaksi asiakirjoihin, joko hyväksyen muistutuksen ("med gillande") tai hyläten sen ("med ogillande") taikkapa ilman mitään tällaista arvostelua. Viimeksimainitun tapauksen merkityksestä ollaan eri mieltä, ja arvostelu riippuu tietysti osittain kysymyksessä olevan tapauksen laadusta. Kun muutama viikko sitten tällainen muistutus oli teh-

ty puolustusministeriä vastaan, oli huvittavaa todeta, kuinka eri tavalla hallituksen puolustajat ja sen vastustajat tulkitsivat toisen kamarin yksinkertaista päätöstä muistutuksen panemisesta asiakirjoihin. Jos taas muistutus nimenomaan hyväksytään, merkitsee tämä, säännöksen tarkoituksen mukaisesti, että asianomaisen menettelyä pidetään virheellisenä, ei kuitenkaan niin vahingollisena, että hänen erottamisestaan olisi pyydettyä.

Hyvin mielenkiintoista on myöskin todeta, että puheenalaisessa säännöstössä on kysymys yksilöllisestä, ei kollektiivisesta vastuunalaisuudesta hallitustointen tarkoituksenmukaisuudesta. Näin ollen nousee kysymys, minkä verran merkitystä saattaa olla sillä seikalla, että hallitus kokonaisuudessaan ilmituo solidarisuutensa sen jäsenen kanssa, jota muistutus on kohdannut. Onko katsottava, että muistutuksen vaikutukset tällöin laajenevat? Toinen kysymys, joka juuri näinä päivinä on etualalla, on se, millä tavalla asianomaisen hallituksen jäsenen, taikkapa koko hallituksen, on suhtauduttava siihen tapaukseen, että kamarit, erityisesti siis toinen kamari, ovat rajoittuneet nimenomaan hyväksymään moitelauseen, mutta eivät ole pyytäneet moitteenalaisen henkilön poistamista, mikä jälkimäinen mahdollisuus meidän päivinäme tuskin voisikaan tulla kysymykseen. Jotkut lehdet ovat rientäneet selittämään, että tässä on

mitä selvin epäluottamuksen ilmaisu. Jos kuitenkin otetaan huomioon, että puheenalainen vanha säännöstö ei tarkoita poliittisen luottamusksymyksen virittämistä ja jos syrjästä vaikuttavat seikat jätetään huomioon ottamatta, täytyy puhtaasti valtiosääntöiseltä kannalta todeta, että vaikka muistutus on nimenomaan hyväksytty, tämä ei tuota minkäänlaista eroamisvelvollisuutta. Konkreettisesti valtiosääntöissä tämän kysymyksen arvosteleminen luonnollisesti jää riippuvaksi siitä, missä määrin tuo vanha säännöstö tahdotaan säilyttää puhtaana, minkä verran ehkä päinvastoin tahdotaan antaa poliittisen vastuunalaisuuden ja myöhemmin kehittyneiden parlamentaaristen periaatteiden vaikuttaa siihen."

Ministeri: *R. Erich.*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 11.

Ministeri Erick

27/5 - 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, toukokuun 28 päivänä 1936.

N:o 1684.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
19/23 Jul. 36		
20/5. 36	5	
5	C2	

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohella lähettää raporttinsa N:o 11 "Ruotsi ja Kansainliitto".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

R. Rich

Herra Ministeri O. M a n t e r e,

v.t.Ulkoasiainministeri,

Helsinki.

TUKHOLMA

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 11.

Tukholma ssa 27 p:nä touko kuuta 1936.

19/23 Sal. 36.

Asia: Ruotsi ja Kansainliitto.

29/5. 36	9	?
5	C2	

Sellaisella "oikeistotaholla", jota varsinainen oikeisto ei yleensä tahdo omakseen tunnustaa, on viime aikoina tehty voimakasta propagandaa sen puolesta, että Ruotsi luopuisi Kansainliitosta. Nya Dagligt Allehanda on pyrkinyt äärimmilleen paisuttamaan sitä "kansanäänestystä", jonka se äsken pani toimeen, mutta jolle jokainen jo alusta pitäen osasi antaa oikean arvonsa.

Se pitkä välikysymyskeskustelu, joka t.k. 26 p:nä tapahtui I kamarissa, antaa todistuksen siitä, ettei vastuunalaisella taholla kannateta mitään äkkijyrkkiä päätöksiä tässä asiassa. Toiseksi se osoittaa, että eromisen mahdollisuus tahdotaan pitää avoinna, ellei parannusta ja uudistuksia tule.

Kolmanneksi voidaan sanoa keskustelun nimenomaan turvallisuuskysymyksestä tässä maassa yhä vielä olennaisesti liikuvan sellaisissa "akateemisissa" puitteissa, jotka ennestään ovat Ruotsin ulkopoliittiselle "näkemykselle" ominaiset, se kun paljoo vähemmässä määrin kuin useat muut maat on joutunut silmä silmästä tuon suuren peruskysymyksen eteen. Niinpä voidaan havaita, että keskustelussa ei nykyissäkään oloissa

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetystölle.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaadustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tahdottu tai tohdittu käsitellä pohjoismaiden turvallisuusky-
symystä laajemmalla pohjalta eikä sellaisessa yhteydessä kuin
nykyinen tilanne vaatisi. Lisättävä on kuitenkin, että täl-
löinkin ilmeni valvutuneempi käsitys Ruotsin omakohtaisista
velvoituksista puolustustaan tehostamalla huolehtia omasta tur-
vallisuudestaan.

Interpellantti, hra Bagge (oikeisto), oli onnistumatto-
min ottein käynyt asiaan käsiksi. Hänen reseptinään joutui
nyt esiintymään se, että Kansainliiton pitää "kehittyä" pon-
nettomaksi, hyvien harrastusten rauhalliseksi tyyssijaksi, suur-
poliittiselta kannalta katsoen viattomaksi "keskusteluklubiksi",
johon kuka tahansa voi ilman sen pahempia velvoituksia kuu-
lua. Yksityiskeskustelussa, joka minulla samana iltana eräissä
kutsuissa oli hra Baggen kanssa, hän itsepintaisesti tehosti
samoja näkökohtia.

Jos nyt hra Bagge olisi tätä negatiivista ohjelmaa
täydentänyt vaatimalla huomiota turvallisuus- ja neutralisuus-
yhtymän - ententes régionales - lisääntyvälle merkitykselle
sitä myöten kuin Kansainliiton arvovalta alenee, olisi hänen
interventiossaan ollut jotain positiivista, rakentavaa. Siinä
muodossa, missä se nyt esiintyi, se arveluttavalla tavalla
johti mieleen sen välinpitämättömyyskannan nimenomaan sécurité-
problemaan nähden, joka kauvan oli Ruotsin politiikalle omi-
nainen ja joka vasta viime aikoina on - ainakin useissa
suhteissa - vaihtunut toimintahaluisempaan ja Kansainliiton teh-
täviin nähden myönteisempään politiikkaan. Valitettavasti on

todettava, etteivät muutkaan keskustelussa esiintyneet puhujat koskettelleet tätä kuitenkin niin aktualista ja Kansainliiton olemassaoloon välittömästi vaikuttavaa puolta.

Huomattava on, että mikäli lehtien laajoista selostuksista voi päätellä, oikeiston puhujat eivät muuten tehneet tuota päätelmää, että Kansainliitto kylläkin on hengissä pysytettävä, mutta sen pätevyys ja toimintamahdollisuudet rajoitettava "viattomiin" tehväihin. Kun hra Trygger johdatti mieliin, kuinka suuria epäilyksiä oikeistolla aikoinaan oli Ruotsin jäsenyyteen nähden, koska Kansainliitto perustui kestättömiin edellytyksiin, ei voi olla hymyilemättä muistellessaan kuinka nimenomaan myös oikeisto 1919-21 oli mukana Ahvenanmaan asiassa vaatimassa Kansainliiton toimivallan ylittämistäkin, sen kun piti - tietenkin Ruotsin hyväksi - ratkaista suverenisuuskysymys, vaikkei paktin 15 art. antanut sille siihen oikeutta.

Paraiten puhui näistä asioista valtioneuvos Undén, joka syystä tehosti sitä, että Kansainliiton koko olemus edellyttää, että sillä ainakin periaatteellisesti on mahdollisuus käyttää todellisia sanktioita.

Ulkoasiainministeri Sandlerin esitys sisälsi paljon sellaista alkeispettystä "mitä nuoren kansan pitää yksinkertaisesti oppiman", mutta siinä oli myöskin eräitä sattuvia huomioita paktin eri artiklain yhteenkuuluvaisuudesta, m.m. 14 artiklan tehottomuudesta sekä siitä, että se merkityksettömyys, joka käytännössä on tullut 19 artiklan osaksi, on

ollut omansa heikontamaan rauhantilan ja jäsenten koskemattomuuden turvaamista tarkoittavien säännösten merkitystä. Hra Sandler vakuutti, että Ruotsi ei tahdo heittää toivoa, että Kansainliitto vielä on sillä tavoin uudistettavissa, että ero ei käy välttämättömäksi. Hän ei yhtynyt Baggen hedelmättömään ajatustapaan, mutta tehosti kyllä soittaa ehkäisevien keinojen (11 art.) tärkeyttä. Sen johdosta voidaan huomauttaa, että tämäkin puoli liiton toimintaa on tuottanut pettymyksiä ja että tunnettu *moyens de prévenir la guerre*-sopimus, kuten alusta pitäen ennustin, on jäänyt merkityksettömäksi.

Kukapa ei olisi selvillä sen kannan luonnollisuudesta ja oikeutuksesta, että pienvalta kaikkien katkerien kokemusten jälkeen tahtoo säilyttää itsemääräämisvaltansa eikä antautua vaihtelevien suurvaltakombinaatioiden heiteltäväksi, kun kerran on osoittautunut, ettei Kansainliitto edes suhteellisessa mielessä merkitse mitään omaperäistä valtakelijää. Ja kukapa ei kunnioittaisi sellaista kantaa, että loppujen lopuksi on parempi luopua sellaisesta liitosta, jonka johtavat voimat eivät halua tai pysty sen koneistoa niin ohjaamaan, että liiton jäsenet joltisellakin varmuudella voisivat toivoa pääsevänsä osallisiksi erityisesti niistä turvallisuustakeista, joiden luominen ja toteuttaminen alusta pitäen on ollut liiton varsinainen rai-

son d'être. Mutta tähän pisteeseen päätelmien teko ei saa pysähtyä. Nimenomaan pienten kansojen piirissä täytyy mennä edemmäksi ja kysyä, millä keinoin nämä mahdollisesti voivat yhteisvoimin hankkia itselleen sellaista turvallisuutta, jota Kansainliiton taholta ei enää ole odotettavissa. Sen hyvin tunnetun varovaisuuden mukaisesti, joka tässä kohdin Ruotsissa vallitsee, tämä tärkeä puoli jäi selvittämättä, mikä ei kuitenkaan saa merkitä eikä merkitsekään sitä, ettei täällä olisi voimia, jotka ovat selvillä tilanteen vaatimuksista.

Ministeri:

Rich.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 13.

Ministeri Grick

9/6. 1936

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, kesäkuun 10 päivänä 1936.

N:o 1858.

U.	MINISTERIO
20 23 Jul.	1936.
12/6 - 36	LIL
RY	ASIA
5 C2	

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohessa lähettää raporttinsa N:o 12 "Puolustuskysymys ja hallituksen kohtalo".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

R. Erich.

Herra Ulkoasiainministeri A. Hackzell,

Helsinki.

T U K H O L M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 12.

Tukholma ssa 9 p:nä kesä kuuta 1936

Asia: Puolustuskysymys ja
hallituksen kohtalo.

U		MINISTERIO	
N ^o 20		23 Jul. 1936	
12/6-36		LML	
RYH		ASIA	
5		C2	

T. k. 8 päivänä iltapäivällä saatoin tiedottaa, että suostuntavaliokunnassa yhtenäinen porvarillinen koalitio oli hylännyt hallituksen ~~moistat~~ veroesitykset ehdottaen puolestaan tarpeen täyttämiseksi nykyisen tuloverotuksen veroprosentin pysyttämistä alentamattomana sekä v. 1932 päätetyn ylimääräisen tuloveron asteettaista korottamista.

Puolustus- ja samalla hallituskysymys on epäilemättä tällä tavoin joutunut ratkaisevaan vaiheeseen. Hallituksen yritykset kytkeä puolustusreformi yhteen verotusasian ja kansaneläkkeiden korotuskysymyksen kanssa määrättyillä paikkakunnilla ovat rauenneet ja yhtenäinen "porvarillinen" rintama on muodostunut. Näin on käynyt ensinnäkin itse puolustuskysymyksessä, jossa keskustapuolueiden ohjelma, 148 milj., on vienyt voiton; katsoen tehtyihin siirtoihin ja "peiteltyihin" määrärahoihin, on monen mielestä puolustukseen uhrattava yhteissummana oikeastaan n. 160 milj., mikä asiallisesti suunnilleen tyydyttää oikeis-

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetystöille.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

toakin. Toiseksi ovat toteuttamatta jääneet myöskin hallituksen aikeet rahoittaa puolustuksen vaatimaa korotustavalla, joka paremmin vastaisi sosialidemokraattisen puolueohjelman vaatimuksia ja joka voitaisiin esittää suurten tulojen verotukseksi.

Voidaan väitellä siitä, onko tämä tulos johtunut asiain luonnollisesta kehityksestä, vai tuleeko se jossain määrin yllätyksenä. Joka tapauksessa on varmaa, että Per Albin Hansson viimeiseen saakka yritti suostutella erityisesti talonpoikaisliittoa ohjelmaansa, mutta vaikka tällä taholla olikin paljon halua edelleen pysyä hallitukselle uskollisina, lienee jo taktillisista syistä pidetty viisaimpana liittyä vapaamielisiin.

Miltei uskonkappaleena pidetään sitä, että kauan johdossa ollut hallitus eroaa ennen yleisiä vaaleja. Hra Hanssonista on kuitenkin arveltu voitavan todeta, että hän ja hänen hallituksensa hyvin mielellään olisivat jääneet paikoilleen. Aikaisemmin niin yleisesti esitetty olettaus, että sosiaalidemokraattinen puolue, jonka hallitus nyt saisi lähteä tiehensä, vaaleissa luultavasti vain varmistuu ja siis voi asettaa entistä lujemman hallituksen, ei kenties olekaan niin hyvin perusteltu. Hallituksen arvonantoa ei ole varsinaisesti lisännyt se kaupanteko, jota se puolustuskysymyksessä on harjoittanut, kun se 112 miljoonasta lähtien asteettain on suostunut suurempiin vaatimuksiin ja vihdoin puolustuskysymyksen käsittelyssä kokonaan menettänyt asiain johdon. Tämän lisäksi pidetään luultavana, että

kommunistit, joiden kanssa sosialidemokratia ei ensi vaaleissa tahdo olla missään yhteistoiminnassa, silloin vievät näiltä jonkun määrän ääniä ja paikkoja. Sosiaalidemokraattisen johdon on silloin vaikeampi uudelleen vaatia itselleen johtoasemaa; paljokaan helpompi olisi kohtuullisen vaalitappionkin jälkeen edelleen jää maan asioita hoitamaan. Huomautetaan myöskin, että puolueen asema monesta syystä ei nyt ole vaaleissa erittäin edullinen.

Onko tulossa oleva hallituksen vaihdos nimenomaan puolustuksen kannalta juuri nyt edullinen, siitä voidaan olla eri mieltä. Oikeistossakin on niitä, jotka pitävät varmana, että puolustusreformi olisi saanut kansanomaisemman luonteen ja pohjan, jos se olisi ollut kokonaan toteutettavissa vasemmistohallituksen johdolla. Mutta keskustapuolueiden ja nimenomaan talonpoikaisliiton into jälleen päästä hallitukseen on kaikesta päättäen viime aikojen huomattavasti kasvanut. Moni tehostaa voimakkaasti sitä, että kansaa ei ole totutettava siihen käsitykseen, että sosiaalidemokraattinen komento oikeastaan on sen luonnollinen elinmuoto, joka enintään silloin tällöin väliaikaisesti keskeytyy.

Mitään muodollista ratkaisua hallituskysymyksessä ei tietenkään vielä ole tapahtunut, mutta kun asema puolin ja toisin on varsin selvä - hallitukselle kielteiseen suuntaan - ei enää mitenkään voitane ajatella sellaista käännettä, että pula välttyisi.

Talonpoikaisliiton johtaja, hra Pehrsson (Bramstorp) kuuluu puolestaan olevan siksi jyrkällä kannalla, että puolueen pitäisi muodostaa siihen määrään "puhdas" hallitus,

että siihen enintään otettaisiin joitakin värittämiä ulko-
puolisia ja ehkäpä joitakin poliittisesti huomattavampiakin
vapaamielisiä, - sellaisia nim., jotka 1933 vuoden suurissa
pulakauden järjestelyissä eivät vastustaneet talonpoikais-
liiton vaatimuksia. Toinen ryhmä kuuluu olevan sitä mieltä,
että talonpoikaisliiton pitäisi sallia vapaamielisen puolueen
sellaisenaan osallistua vastuuseen, vieläpä kenties ottaa
mukaan joku oikeistolainenkin. Siitäkin mahdollisuudesta, että
nyt olisi muodostettava eräänlainen virkamieshallitus, kuulee
kylläkin puhuttavan, mutta kun puolueiden johtomiehillä nyt
lienee hyvä halu päästä voimiansa koettelemaan, tuollaisen
"epäpoliittisen" välitilan syntyminen tuskin näyttää luul-
tavalta.

Ministeri:

R. Rich.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 13.

Ministeri Erick

26/6 - 1936 -

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, kesäkuun 26 p:nä 1936.

N:o 2036.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
21 23 Pal. 36
29/6.36
5 (2)

Herra Pääministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohella lähettää raporttinsa N:o 13 "Ruotsin uusi ulkoasiainministeri. Käynti hänen puheillaan".

Samalla pyydän saada alistaa harkittavaksi, olisiko raporttia lähetystöille tiedoitettaessa viimeinen kappale jätettävä pois.

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

R. Erich.

Herra Pääministeri T. M. Kivimäki,
v. t. Ulkoasiainministeri,
Helsinki.

TUKHOLMA

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 13.

Tukholma ssa 26 p:nä kesä kuuta 19 36.

21 23 Pal. 36.

Asia: Ruotsin uusi ulkoasiainministeri.

29/6 - 36

Käynti hänen puheillaan.

5 C2

Uuden hallituksen jäsenet alottivat työkauteensa aika pitkällä juhannuslomalla. Ulkoasiainministeri Westman oli tuskin siltä palannut ja ollut mukana ensimmäisessä konseljissa, kun tänään klo 15 kävin hänen puheillaan.

Monet kiireelliset tehtävät ovat estäneet minua kirjoittamasta mitään yleiskatsausta Ruotsin uuden hallituksen syntymähistoriaan ja jäsenöintiin. Tälläkin kertaa minun on rajoituttava muutamin lyhyin piirtein kuvaamaan ulkoasiainministeri Westmania ja sen jälkeen selostamaan ensimmäistä käyntiäni hänen puheillaan.

Hra Westmanin tunnen vanhastaan. Kun sotavuosina pitkäaikaisesti oleskelin Tukholmassa Suomen itsenäisyysjärjestön ulkomaisen valtuuskunnan jäsenenä, hra Westman, silloisen Hammarskjöldin hallituksen jäsenenä (oikeistoon kuuluvana) oli se, joka - epäilemättä pääministerin tietien ja jonkinlaisella suostumuksellakin - ylläpiti suhteita ruotsalaisiin ja suomalaisiin aktiivisteihin. Tapasin häntä mainittuna aikana silloin tällöin ja kaikesta virallisesta varovaisuudesta huolimatta

JAKELUOHJE:

Lähetystöille har-
kinnasta riippuen lyhennet-
tyä.

UE 2: A 4.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

hän varsin myönteisesti suhtautui pyrintöihimme. -
En luule erehtyvänä kun sanon, että hän ainakin potentialisesti oli niitä, jotka määrättyillä edellytyksillä pitivät Ruotsin puuttumista sotaan Suomen vapauttamiseksi mahdollisena.

Hra Westman joka, olematta itse lainopillisia tutkintoja suorittanut, mies (hän on oikeastaan historian-tutkija), on oikeushistorian professori Upsalan yliopistossa, on jatkuvasti harrastanut politiikkaa ja m.m. kerran istunut riksdagissa ollen v:sta 1926 toisen lakivaliokunnan puheenjohtajana. Hän kuuluu tuohon tunnettuun professoriryhmään (Reuterskjöld, Wohlin, Westman), joka moniaita vuosia sitten käänsi selän oikeistolle ja siirtyi talonpoikaisliittoon. Uudessa puolueessaan hänkään ei näytä saavuttaneen sellaista vaikutusta kuin varsinaiset kansanmiehet, mutta oppineena ja ulkopoliittikkaa harrastavana hän nyt jotenkin luonnollisesti esiintyi ehdokkaana ulkoasiainministerin paikalle. Moni pitää häntä politiikkona jossain määrin haihattelevana.

Henkilökohtaiset suhteemme ovat aina olleet hyvin hyvät. Hra Westman osoitti myöskin suurta kiinnostusta viime vuoden marraskuussa Upsalassa pitämiini esitelmiin (sanktiokysymys) ja osallistui niiden jälkeen pidettyyn akateemiseen illanviettoon. Tämän vuoden helmikuussa hän luonani tutustui sotamarsalkka Mannerheimiin, jonka kanssa hänellä oli perusteellinen keskustelu.

Tämänpäiväinen kohtauksemme oli erittäin miellyttävä, vaikka se ei voinut kestää kauvan, hra West-

maninkun vielä samana päivänä oli matkustettava Genève'iin, missä hän mielihyvin totesi saavansa tehdä tuttavuutta ministeri Hackzellin kanssa; hänen seurassaan lähtee sinne hra Sandler. Westmanin tiedän ennestään olevan sillä karmalla, että paktin sanktioita ei voida pyrkiä koko alueellisessa laajuudessaan toteuttamaan. Neutralisuudellakin on realipolitiikassa jätettävä sijaa. Samoin hän kaikesta päättäen on lähinnä suopea e n t e n t e s - r e g i o n a l e s - järjestelyille - toivottavasti nimenomaan pohjoismaisellekin. Nimenomaan tämänluontoisten kysymysten hra Westman keskustellessamme arveli kohta alkavan yleiskokouksen alkuasteisesti käsittelemänä sittemmin joutuvan lähiaikoina kansainvälisten keskustelujen esineeksi, jolloin hän tehosti toivomustaan vastaisissa keskusteluissaan minun kanssani voivansa niihin palata.

Keskustelussa kosketeltiin myöskin viime aikaisia tapauksia Suomessa, erityisesti mitä tulee Suomen ja Venäjän välisiin suhteisiin, jolloin sain tilaisuuden niiden kiinnostavien tietojen avulla, jotka samana aamuna olin saanut osastopäällikkö Rantakarilta, selittää hra Westmanille hra ulkoasiainministerin lausuntoja y.m. sekä ent. presidentin L. Relanderin äskeisessä puheessa huomiota herättäneitä kohtia.

Varovaisesti sekä huomauttaen, ettei minulla tällä kertaa ollut mitään toimeksiantoa asian vireille ottamiseen, tunnustelin, oliko hra Westman tietoinen jo vuosia sitten alulle pannuista ja vielä jatkuvista keskus-

teluista niistä takeista eli vakuuksista, joita Ruotsin hallitukselta mahdollisesti voitaisiin saada Ruotsista tilattujen aseiden y.m. sotatarvikkeitten vapaasta kuljettamisesta Suomeen, poliittisten epäilysten ja vastaväitteiden voimatta asiaan haitallisesti vaikuttaa. Havaitsin, että asia ei ollut hra Westmanille outo, minkävuoksi onkin luultavaa, että hän ottaa sen puheeksi ministeri Hackzellin kanssa. Hän rajoittui nyt toteamaan, toisaalta että kysymystä sietää vakavasti harkita, toisaalta että Ruotsin nykyinen hallitus ei äkkijyrkästi voi asettua toiselle kannalle kuin sen edeltäjät.

Ministeri!

P. Erich.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C2.

ASIA: _____

Tulholuassa olevan lähetysten rap. n:o 14.

Ministeri Erich.

20/6 1936 -

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2061.

Tukholmassa, kesäkuun 30 p:nä 1936.

22 23 loc. 36
7/7 36
5 C2

Herra Pääministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohella lähettää raporttinsa N:o 14 "Ruotsin uusi pääministeri Axel Pehrsson (Bramstorp). Käynti hänen luonaan!"

Esitän Teille, Herra Pääministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

R. Erich.

Herra Pääministeri T.M. Kivimäki,

v.t. Ulkoasiainministeri,

Helsinki.

TUKHOLMA

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 14.

Tukholma ssa 30 p:nä kesä kuuta 1936.

Asia: Ruotsin uusi pääministeri
Axel Pehrsson (Bramstorp).
Käynti hänen luonaan.

22 23 Jac. 36
 2/7.36
 5 C2

Pääministeri Pehrsson, joka on skoonelainen tilanomistaja, sivistysmäärältään kansakoulun ja kansanopiston käynyt, mutta erilaatuisissa luottamustoimissa paljon käytetty, on minulle entisestään hyvin tuttu. Hän on ollut jonkun kerran kutsuilla luonani. Kun t.k. 29 päivänä tein tavanmukaisen tervehdyskäynnin uuden pääministerin luona, tämä oli sekä iloinen että ystävällinen ja puhui paljon hyvistä suhteistaan suomalaisiin maatalouspiireihin sekä yleensäkin Suomeen kohdistuvasta harrastuksestaan. En tahtonut virittää keskustelua mistään sen tärkeämmästä asiasta, vaan sanoin ilolla toteavani, että hänellä on hyvät suhteet Suomeen päin, sekä vakaumukseni siitä, että hän ja hänen hallituksensa on pyrkivä näitä suhteita yhä kehittämään. Hra Pehrsson arveli muuten, että uuden hallituksen täytyy huomattavasti perehtyä nimenomaan ulkopoliittisiin asioihin, jotta se voisi siinä varmasti määritellä kantansa, sekä lausui huolestuneisuutensa vakavan yleispoliittisen tilanteen johdosta.

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetystöille.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Mitä ulkopoliittikkaan tulee, uusi hallitus ar-
vattavasti suurin piirtein katsoen tulee noudattamaan
edeltäjänsä suuntaviivoja, minkä ei kuitenkaan tarvitse
merkitä sitä, ettei se, nimenomaan suhteessansa Suomeen,
voisi olla jonkun verran reippaampi ja uskaliaampi.
Tähän kallistunee ainakin ulkoasiainministeri Westman.
(ks. Lähetystön raportti n:o 13, 26.6.36).

Tästä puolesta puhuttaessa on syytä huomauttaa,
että varmaankin erehdyttäisiin, jos laultaisiin Ruotsin
talonpoikaisliiton, mitä tulee Suomen kielikysymykseen,
olevan huomattavasti toisella kannalla kuin muunlaisten
hallitusten. Tämäkin hallitus tulee epäilemättä mainit-
tuun asiaan osottamaan jotensakin samaa kiinnostusta
kuin edellinenkin sekä sitä arvostellessaan olemaan yh-
täläisesti riippuvainen yleisestä mielipiteestä. Kun mi-
nulla ei ole ollut eikä nytkään ole aikaa antaa mi-
tään tarkempaa yleiskuvaa nykyisen hallituksen syntymä-
vaiheista ja sen jäsenistä, rajoitun tässä muutama in ly-
hyihin huomautuksiin.

Hra P. A. Hanssonin hallitus kaatui asiallisesti
puolustuskysymykseen. Puoluetaktillisista syistä se piti
mahdollisena mennä niin pitkälle, kun riksdagin enemmis-
tö vaati, ainoastaan sillä ehdolla, että se valitsija-
kunnalle voisi esittää saavuttaneensa huomattavia helpo-
tuksia ja myönnytyksiä vähäväkisten kansanluokkain hyväk-
si, niin että voitaisiin selittää kasvaneen puolustus-
taakan olennaisesti joutuneen varakkaimpien kannettavaksi.

Porvarillisista puolueista ei saatu talonpoikaisliittoa eikä edes vapaamielisten puolustukselle ylimalkaan vassemmistoa mukaan. Sosialidemokraattiset johtajat eivät tietenkään ole jättäneet selittämättä huolehtineensa yhtäläisesti maan turvallisuudesta kuin sisäisestä rauhas- ta ja viihtymyksestä. Tämä toimintapohja yhdessä sen seikan kanssa, että talonpoikaisliitto yksin muodosti uuden hallituksen, on kenties vaaleissa osoittautuva sosialidemokraateille ainakin yhtä edulliseksi kuin jos he ulkonaisesti olisivat jääneet tilanteen herroiksi.

Väitetään kuninkaan olleen tuntuvasti pahoil- laan siitä, että hra Pehrsson, kuten yleisesti väite- tään, ei täysin vakavassa mielessä ottanut huomioon ku- ninkaan kehoitusta pyrkiä "porvarillisen" kokoomushalli- tuksen luomiseen. Ainakin muissa porvarillisissa puolueis- sa pettymys oli jotenkin yleinen, lähinnä epäilemättä siitä syystä, että vakava yleinen poliittinen tilanne monen mielestä olisi vaatinut tukevaa hallituspohjaa. Kuten muistettaneen, oikeisto, voimatta ehdottomasti lu- vata kannatustaan talonpoikaisliiton ohjelmalle, myönty- väisyydessä meni sangen pitkälle. Yleinen käsitys on se, että hra Pehrsson, lähinnä kai puoluetaktillisista syis- tä, halusi välttää oikeistoa. Varsinkin Norrlannissa ja yleensäkin pääkaupungin välittömän vaikutuspiirin ulko- puolella oli vapaamielisiäkin paljon sellaisia, jotka kaikin mokomin tahtoivat välttää liittoutumista oikeis- tolaisten kanssa, jota vastoin Tukholman suuret vapaa- mieliset /^{lehdet} osoittivat huomattavia taipumuksia myönteiseen suuntaan. Eräissä piireissä olen kuullut väitettävän, et-

tä oikeisto olisi vaatinut jonkinlaisia ennakkolupauksia. Siitä, että hallitus nyt, puolustusreformin toteutettua, alkaisi vaatia suurempia uhrauksia heikommalle osalle jääneen laivaston hyväksi. Tämä lienee kuitenkin tyhjä olettamus.

Väitetään hra Pehrsoonin tuntuvasti epäröineen kun hänen oli astuttava hallitustehtävään eteen, ja sanotaan tämän melkoseksi osaksi riippuvan siitä, että hänen, monista hyvin palkatuista luottamustehtävistä saamansa tulot, nyt joutuvat tuntuvasti vähenemään ja ehkäpä jatkuvaisuuteensa nähden käyvät ehdonalaisiksi. Hänellä ei kuitenkaan ollut valinnan varaa ja tuskinpa hän mielellään olisi sallinut kenenkään muunkaan talonpoikaisliittolaisen ensi kertaa astuvan Ruotsin hallituksen johtoon. Viisaasti kylläkin hän otti hallitukseensa vain muutamia kokeneita ja kyvykkäitä puoluetovereitaan jättäen miltei suurimman osan salkkuja enemmän tai vähemmän ammattimiesten hoidettaviksi. x)

Uutta hallitusta sanotaan toisinaan leikkilisesti "semesterihallitukseksi", millä tahdotaan osottaa, että se arvatenkin elää vain lyhyen ajan vaalien jälkeen. Vasemmistopuolue itse myöntää olevansa tyytyväinen puhtaan talonpoikaishallituksen syntyymiseen. Onko hra Pehrsson politiikkansa pääkohtiin nähden siksi riippuvainen Per Albin Hanssonin ja hänen ryhmänsä tahdosta kuin moni huolestuneesti ennustaa, on vielä aivan epätietoista. Lehmäkaupoistaan huolimatta se kenties on pyrkivä verrattain suureen itsenäisyyteen, jolloin sen aika

x) Riksdagin jäseniä ei siitäkään syystä voitu ottaa liian monta, että valitskuntiin ei olisi jäänyt tarpeeksi talonpoikaisliittolaisia.

tietenkin voi jäädä lyhyeksi, ellei se saa lujaa kannatusta porvarilliselta taholta. Olosuhteiden kehityksestä riippuen on ehkä otettava lukuun sekin mahdollisuus, että vaalien jälkeen voisi tapahtua hallituksen rekonstruointi laajemmalla porvarillisella pohjalla talonpoikaisliiton muodollisesti jäädessä johtoon. Sitä ennen on kuitenkin koko joukko vaikeuksia voitettavana.

Ministeri:

Reich.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C₂.

ASIA:

Talholmassa olevan kalatyytin rap. n:o 15.

Ministeri Erich.

2/2 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2077

Tukholmassa, heinäkuun 2 p:nä 1936.

23 23 he. 36

7/7-36

5 C2

Herra Pääministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohella lähettää raporttinsa N:o 15 "Ruotsin uusi puolustusministeri. Käynti hänen puheillaan".

Esitän Teille, Herra Pääministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

R. Rich

Herra Pääministeri T.M. Kivimäki,

v.t. Ulkoasiainministeri,

Helsinki.

T U K H O L M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 15.

Tukholma ssa 2 p:nä heinä kuuta 19 36.

Asia: Ruotsin uusi puolustusministeri.

Käynti hänen puheillaan.

23 23 pae. 36
278-36
502

P. A. Hanssonin hallituksen puolustusministeri, hra Ivar Wennerström, oli hyväaikainen ja miellyttävä mies, jonka myönteisen suhtautumisen maanpuolustukseen upseeripiireissä on kerrottu huomattavalla tavalla kasvaneen hänen ollessaan hallituksessa. Suuren puolustusreformin käsittelyssä hän pääministerin rinnalla jäi aivan varjoon.

Hra Janne Nilsson, synt. 1882, on moninaisissa luottamustoimissa ja erityisesti myös parlamenttikoulussa kehittynyt tervejärkinen ja hauska talonpoika, joka kuitenkin on laajemmaltikin maailmaa nähnyt, koska hän nuoruudessaan oli jonkun vuoden työläisenä ja rautatienrakentajana Alaskassa. Nykyään hän on kruunutilan vuokraaja Skånessa. Pehrssonin hallituksessa hän aivan luonnollisesti joutui puolustusministerin entistäkin tärkeämmäksi käyneelle paikalle. Puolustuskommissiossa hra Nilsson oli näytellyt hyvin huomattavaa osaa, samoin sittemmin riksdagissa. Talonpoikaisliiton puolesta hän ja vapaamielisten puolesta Hamrin, sotilaalli-

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetystöille.

VE 2: A 4.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaadustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sen asiantuntemuksen opastamina, ensi sijassa vaikuttivat siihen suuntaan, että asianomaiset puolueet ehdottomasti suostuivat pitkälle menevään puolustuslaitoksen uudistukseen.

Mainittakoon, että hra Nilssonilla ministerinä on "oikeana kätenä" uuden puolustusosaston (försvarsstabens) päälliköksi määrätty, suomalaisissa piireissä hyvin tunnettu, eversti Helge Jung, jonka kanssa allekirjoittanut jo kauan on ollut hyvin läheisissä suhteissa. Jungin ansioksi luetaan m.m., että puolustusosasto, kuluvan vuoden loppuun saakka tosiaan väliaikaisena, niin äkkiä saatiin pystyyn.

Hra Nilsson, jolle lahjoitin "Suomen Puolustusvoimat" -nimisen teoksen ruotsinkielisen laitoksen, sanoi olevansa erittäin iloinen siitä, että Suomen ministeri heti alussa oli halunnut ottaa osan keskustelusta hänen kanssaan. Laajassa keskustelussamme hän kertoi toimistaan puolustuslaitoksen uudistamisen hyväksi ja kertoi mielellään uuden 69-henkisen osaston järjestysmuodosta y.m. Omasta puolestaan hra Nilsson sanoi valittavansa sitä, ettei täällä, Suomen osaston mukaisesti, nyt päätetty asettaa rauhanaikais-takin yhteistä sotaväen päällikköä. Hän kosketteli myöskin maa- ja merivoimien johdon välisiä erimielisyyksiä y.m. asioita ja tuntui oleva uuteen toimeensa erikoisesti kiinnostunut.

Hra Nilsson vakuutti Suomea kohtaan tuntevansa mitä lämpimintä harrastusta sekä kovin mielellään haluavansa maahanme tarkemmin tutustua, (hän on vaan kerran käynyt pohjois-Suomessa) sekä poliittisten henkilöiden kanssa. Kenraali Ostermanin tuttavuuteen hän tuli viime vuonna suurilla manövereillä.

Ministeri:

R. Erich.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C2.

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön rap. n:o 16

Ministeri Erich.

4/7 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, heinäkuun 4 p:nä 1936.

N:o 2082.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
2423 he. 1936		
10/7-36	5	LIR
OSASTO	ASIA	
5	C2	

Herra Pääministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohella lähettää raporttinsa N:o 16 "Lisähuomautuksia Suomen kieli-kysymyksen vaikutuksista Ruotsissa".

Esitän Teille, Herra Pääministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

R. Erich.

Herra Pääministeri T. M. Kivimäki,

v.t. Ulkoasiainministeri,

Helsinki.

T U K H O L M A

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 16.

Tukholma ssa 4 p:nä heinä kuuta 1936.

Asia: Lisähuomautuksia Suomen kieli-
kysymyksen vaikutuksista Ruot-
sisissa.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
24/23 he. 1936		
10/7.36		
UUSMAA	OSASTO	ASIA
5	C2	

Useammin kuin yhden kerran olen lausunnoissani tehostanut, toisaalta että oikeiden asiallisten tietojen välittäminen m. m. Suomen kielioloista tietenkin on tarpeen vaatima, täällä kun todella on paljon puutteita ja virheellisiä käsityksiä, toisaalta että vaikutusmahdollisuudet tässä kohdin ovat jotenkin tarkoin rajoitetut.

Suurilla johtavilla lehdillä on Suomessa omat kirjeenvaihtajansa ja yleinen mieliala tietenkin on herkkä kaikelle, mikä tulee Suomen ruotsinkieliseltä taholta. Lisäksi tulee, että ollaan taipuvaisia epäluuloisesti suhtautumaan tässä asiassa tuleviin virallisiin tiedotuksiin.

Näistä syistä on k. o. toiminnassa noudatettava asianmukaista harkintaa, pidättäväisyyttä ja kernaimmin vältettävä sellaista tiedotusta, mikä Suomen ruotsinkieliseltä taholta voi aiheuttaa polemiikkia. Lisättäköön vielä, että Suomen ja Ruotsin sosialidemokraattien kiitol-

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetyksille.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.
 Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
 Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
 Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

T U K H O L M A

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 16.

Tukholma ssa 4 p:nä heinä kuuta 1936.

Asia: Lisähuomautuksia Suomen kieli-
kysymyksen vaikutuksista Ruot-
sisissa.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
24/23 he. 1936		
10/7.36		
UUSMAA	OSASTO	ASIA
5	C2	

Useammin kuin yhden kerran olen lausunnoissani tehostanut, toisaalta että oikeiden asiallisten tietojen välittäminen m. m. Suomen kielioloista tietenkin on tarpeen vaatima, täällä kun todella on paljon puutteita ja virheellisiä käsityksiä, toisaalta että vaikutusmahdollisuudet tässä kohdin ovat jotenkin tarkoin rajoitetut.

Suurilla johtavilla lehdillä on Suomessa omat kirjeenvaihtajansa ja yleinen mieliala tietenkin on herkkä kaikelle, mikä tulee Suomen ruotsinkieliseltä taholta. Lisäksi tulee, että ollaan taipuvaisia epäluuloisesti suhtautumaan tässä asiassa tuleviin virallisiin tiedotuksiin.

Näistä syistä on k. o. toiminnassa noudatettava asianmukaista harkintaa, pidättäväisyyttä ja kernaimmin vältettävä sellaista tiedotusta, mikä Suomen ruotsinkieliseltä taholta voi aiheuttaa polemiikkia. Lisättäköön vielä, että Suomen ja Ruotsin sosialidemokraattien kiitol-

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetyksille.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.
 Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
 Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
 Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lisimpia kosketus- ja yhtymäkohtia on Suomen kielikysymys, jossa asiassa täällä monasti saa kuulla "porvarien"-kin kehuvasti puhuvan siitä, kuinka avaramielisesti Suomessa olevat puoluetoverit tätä tärkeää kysymystä arvos-televat ja käsittelevät.

Toisinaan on suorastaan huvittavaa havaita, kuinka joku Suomesta tänne vierailemaan saapunut edustava, arvovaltainen ja oppinut henkilö luulee selityksillään ja päätelmillään saaneensa haihdutetuksi tšekäläisten erehdyttävät käsitykset ja lausuneensa ne syntysanat, joilla koko Suomen kielikysymys, mikäli se voi ruotsalaisia kiinnostaa, muka saataisiin miltei päiväjärjestyksestä poistetuksi.

Tuollainen herkkäuskoinen päätelmä, että "valistustyö" Suomen kieli-asiassa noilla henkilökohtaisilla otteilla nyt on varmasti saatettu oikeille urille, saattaa tietysti johtua osaksi siitä, että ne, joiden kanssa asianomainen suomalainen on keskustellut, ovat joutuneet havaitsemaan eräitä heille ennestään outoja näkökohtia, mutta jääkö vaikutus heissäkään pysyväiseksi, on sitten eri asia. Saattaa olla niinkin, että kuulija lähinnä kohteliaisuudesta myöntelee. Kaiken lisäksi on mainittava Ruotsissa olevan niitäkin, jotka tuntevat lähinnä välinpitämättömyyttä Suomen asioita kohtaan taikka, mikä useammin on havaittavissa, lyhytnäköisesti ovat tai-

puvaisia myöntämään kosketuskohtia muka olevan ainoastaan Suomen ruotsinkielisen väestön kanssa - harhakäsitys, jolle meidän kotimainen ylioppilaspolitiikkamme valitettavasti on antanut paljon virikettä.

Mitä nyt toinen tai toinen täällä vieraillessaan arvelleekin voineensa havaita tai itse vaikuttaa, jää tosiasiaksi, ettemme sillä ylimalkaisella iskulauseella, että kielikysymyksemme on "Suomen sisäinen asia" saa aikaan sitä, että voitaisiin estää ruotsalaisia asiaan kiinnostumasta. Sellaista tulosta on yleensäkin vaikeata saavuttaa missään maassa, missä huomattavan suuri ja korkealla tasolla oleva vähemmistö puhuu samaa kieltä, joka jossain naapurivaltiossa on valtakielenä. Minkälaatuisena tuo kiinnostus erityisesti nyt puheena olevassa tapauksessa kulloinkin esiintyy, riippuu olosuhteista. Normaalioloissa tietenkin vakuutetaan, ettei toisen valtion asioihin pyritä puuttumaan. Hallitusvalta tekee enintään ystävällisiä huomautuksia ja jättää yksityisten piirien asiaksi, mitä ne mahdollisesti arvelevat voivansa tehdä (vrt. yliopistomiesten adressi Helsingin yliopiston kieliasianssa). Mutta erikoisoloissa toisenlaatuinenkin interventio voi tulla kysymykseen; älköön unohdettakko Ahvenanmaan asiaa.

Tosiasia, johon monasti olen viitannut, on se, että käsitys suomenkielen ja suomenkielisen sivistysmuodon todellisesta merkityksestä on täällä viime vuosina silminnähävästi selvinnyt. Suomenkielisiä lehtiä seurataan

jo jonkun verran tšekäläisten lehtien toimituksissa. Suomenkielille aletaan olla valmiit antamaan siksi paljon tilaa yleisissä pohjoismaisissa konferensseissa kuin käytännöllisistä syistä on mahdollista. (Tästä on todistuksena Helsingissä 1937 pidettävän lakimieskonferenssin valmisteluissa tehty päätös). Suomen-viikon kestäessä saatiin tätä myös havaita; viitattakoon ulkoasiainministeri Sandlerin puheen suomenkieliseen osaan, kuten hänen kielelliseen harrastukseensa muutenkin.

Omasta puolestani olen johdonmukaisesti kehittänyt sellaista käytäntöä, että enemmän tai vähemmän virallisissa tilaisuuksissa, missä myös suomalaisia on mukana, suomenkielen tehostamiseksi käytän tai kehoitan esim. tervehdyspuheissa käyttämään myöskin sitä, tietysti sopivissa rajoissa, koska ei ole paikallaan pitää pitkiä esityksiä kielellä, jota useimmat eivät käsitä.

Ruotsissa ollaan kaikissa piireissä hyvin herkkiä sille arvonannolle, jota maan korkea sivistystaso kaikkialla maailmassa herättää. Kuinka voi näin ollen tulla kysymykseen, näin arvelee moni, että "vanhassa veljesmaassa" enemmistö ei anna sen suurempaa arvoa tälle sivistysmuodolle, vieläpä kernaammin siitä vapautuisi, ikäänkuin jostakin oudosta painolastista. Tämä päätelmä saattaa olla osittain naivi ja pintapuolinen, mutta se on ymmärrettävissä. Tänäkin kesänä on juhlamuotoisesti ja hyvin edustavain henkilöiden saapuvilla ollessa vietetty Viron ruotsinkielisen lukion ensimmäisten ylioppilaiden

valmistumista ja ruotsalaisia on tietysti imarrellut se erinomainen huomaavaisuus, jota virolaisten puolelta tällöin on osoitettu. Tämä ei ole laatuaan uutta. Ker-naasti viitataan siihen, kuinka suosittu ruotsalaisuus Virossa on. Kun tällöin toisinaan jonkinlaisella katke-ruudella puhutaan Suomesta, tämä tietenkin osoittaa arvostelun pintapuolisuutta jo siitä syystä, että voimakas ruotsinkielisyys Suomessa ja nuo muutamat tuhannet, vanhentunutta ruotsia puhuvat Viron kansalaiset eivät mitenkään ole yhteisverrannollisia, mutta asia on itsessään kuvaava, jopa huomiota ansaitseva.

Hyvin tärkeätä olisi suomalais-ruotsalaisten suhteiden kannalta, että samalla kuin täällä yhä enemmän aletaan käsittää, että suomalaisuus luonnollisen kehityksen vaikutuksesta meillä jatkuvasti voittaa enemmän alaa, Suomen kielipolitiikka ei tulevaisuuteenkaan nähdä tää ruotsinkielisen sivistysmuodon hävittämiseen. Vähemmistökyseksen käsittelyssä ei ole harvinaista, että jossain maassa - taikkapa yleiseltä kannalta - tehdään se myönnytys, että nykyinen sukupolvi, ehkäpä vielä seuraavakin, saa pitää oman kielensä ja määrätyn rajoituksin sitä käyttää, mutta että sitten on aika vähemmistön kielellisistikin sulautua enemmistöön. Ohjelmavaatimuksena esitettyä tämä on myrkyä sekä asianomaiselle vähemmistölle itselleen että sellaiselle kansalle, joka ulkoapäin asiaan kiinnostuu. Kuinka paljon oikeutettua katkeruutta onkaan meillä herättänyt ruotsalaisten oma, tällaisen

katsantotavan vahvasti värittävä politiikka Ruotsin suomenkielisiin nähden, jota tosin onneksi nyt on alettu ainakin lieventää.

Mikäli sellaista oppia meillä julistetaan, se on omansa suuresti vahingoittamaan yleisesti toivottua lähenemistä ja samalla antamaan yllykettä sille kierolle katsantokannalle - jota Suomen ruotsinkielisten paras osa epäilemättä vieroo - että ruotsinkielinen aines Suomessa olisi vieras elementti, "svenskar i försakingringen", östsvenskar, tai muuta sellaista. (Parempi on sittenkin "Finlandssvenskar", mutta oikeampi "svensktalande finnar"; kuinka paljon pahaa "finländare" on saanut aikaan, sitä ei ole tarvis tässä kosketella). Ruotsalaisten täytyy ymmärtää, että suomalaisuus omalla painollaan meillä yhä vahvistuu ja heidän täytyy käsittää, ettei suinkaan ole mitään luonnotonta, väkinäistä tai kohtuutonta siinä, että melkoinen osa sivistyneistöä olojen vaikutuksesta suomalaistuu. Mutta toisaalta me toimimme omaksi vahingoksemme, jos annamme minkäänlaista oikeutettua ai-
 hetta siihen väitteeseen, ettei ruotsinkielisiä ^{meillä/} muka/kohdeltaisi täys'arvoisina kansalaisina, taikka että tietoisena tarkoituksena olisi sallia heidän ainoastaan p r a e -
 c a r i o, toistaiseksi, säilyttää äidinkieltensä. - -
 E. N. Setälä-vainaja on kerran erittäin sattuvasti määritellyt "kansalliskielen" aatteellisen merkityksen niin, että sillä kielellä, olkoon se vähemmistön kieli, voi-

daan yhtä hyvin kuin toisellakin (enemmistön) kansallis-
 kielellä ilmaista, mitä parasta ja arvokkainta kansan
 sielussa liikkuu. Tästä aatteellisesta lähtökohdasta voidaan,
 myöskin puheenalaisessa suhteessa, tehdä eräitä käytännöl-
 listikin vaikuttavia päätelmiä, joita ei tässä yhteydes-
 sä ole tarkemmin kehitettävä.

Suomen kielilainsäädäntökin on tietysti asia, joka
oikeudellisesti koskee vain meitä itseämme. Mennyt on se
 aika, jolloin ruotsinmieliseltä taholta Suomessa voitiin
 esittää sellaisia mahdottomuuksia kuin kaikkien "Suomen
 ruotsalaisten" järjestettyä autonomiaa "kantakirjoineen" ja
 eri edustuslaitokseen. Nekin hallitusmuodon säännökset,
 jotka perustuvat partikularisuuteen ja kieliainesten hal-
 linnolliseen toisistaan eristämiseen, ovat pääasiallisesti
 jääneet toteuttamatta. - Ahvenanmaan erikoisasemasta puhu-
 matta on tuloksiin nähden tässä kohdin ensi sijassa mai-
 nittava "ruotsalainen hiippakunta" - eikä ole luultavaa,
 että tätä linjaa tulevaisuudessa tullaan kulkemaan. Eikä
 se myöskään yleensä ole suotavaa. Eristäytymispyrkimys on
 Suomen ruotsinkieliselle ainekselle itselleenkin haitalli-
 nen, mutta sitä voidaan enemmistön taholta parhaiten sil-
 lä vastustaa, että tehdään selväksi, ettei äidinkielen ja
 henkilökohtaisen sivistyskielen ruotsalaisuus ole asian-
 omaiselle haitaksi, mutta että häneltä tietenkkin odotetaan
 alttiutta kansan palvelemiseen sen kokonaisuudessa ja sen
 mukaisesti tietenkkin myöskin tarpeellista, ehdottomasti riit-

tävää suomenkielen taitoa.

Ruotsalaisia ei voida saattaa siihen, että ^{kiinnostumasta/} luopuisivat/ ruotsinkielen ja sitä äidinkielenään käyttävien asemaan ja etuihin Suomessa. Voidaan tietysti uudelleen ja uudelleen vakuuttaa, että "orientointi" kysynystä ja yhtenäisiä ulkopoliittisia etuja olisi arvosteltava tästä riippumatta. Sopii toivoa, että tällainen katsantotapa tulee yleisemmäksi - joitakin oireita siihen suuntaan näyttää olevan - mutta varmana saapi pitää, että kaikissa eri piireissä vallitseva mielipide ei tule sillä tavoin muuttumaan, että pohjoismaista solidarisuutta ja sen edelleen kehittämistä arvosteltaessa luovuttaisiin kiinnittämästä huomiota Suomen kielioloihin ja siinä käyttämästä puheenvuoroa - ehkäpä toisinaan tavalla, joka meillä herättää oikeutettuja vastaväitteitä.

Ministeri:

R. Erich.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 3

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 17.

Ministeri Eriich

12/9 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ   Tukholmassa, syyskuun 12 päivänä 1936.

N:o 2469.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
27 / 24 p. 1936.		
14/9-36	2	
S	CL	

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohella lähettää raporttinsa N:o 17 "Ruotsin kansa vaalikuumeessa".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunniotiuseni vakuutuksen.

R. Erich.

Herra Ulkoasiainministeri A. Hackzell,

Helsinki.

T U K H O L M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 17.

Tukholma ssa 12 p:nä syys- kuuta 1936.

Asia: Ruotsin kansa vaalikuumeessa.

SALAINEN	
27/24 Val. D 36.	
17/9.36	3
S	C2

Toisen kamarin vaalit ovat t.k. 20 p:nä. Valmistukset ovat erinomaisen kiihkeät, ja vaaleihin tullaan luultavasti osallistumaan entistä vilkkaammin.

Mikäli olen voinut todeta, on yleisesti, vain kuutta lääniä lukuunottamatta, saatu aikaan "vaaliliitto" - valkartell med gemensam överbeteckning - eri "porvarillisten" ryhmäin kesken. Näiden ulkopuolelle jäävät kuitenkin yleensä, paitsi vähäpätöisiä natsistisia ryhmiä, jotka tuskin saavat yhtäkään ehdokasta valituksi, myöskin n.s. kansallismielisten liitto, "nationella förbundet", jota sosialistit mielellään sanovat puolinnatsistiseksi. Vaikka tämä ryhmä, jolla toisessa kamarissa tähän saakka on laskettava olleen 3 jäsentä - rajathan eivät ole aivan selvät - yhteiskunnallisissa kysymyksissä on hyvin paljon radikaalisempi kuin oikeisto, josta se on erottautunut, näillä molemmilla kuitenkin on huomattavia yhtymäkohtia. Sempä vuoksi yhteistoiminta näiden kesken olisi ollut jotenkin luonnollinen, mutta talonpoikaissiiton ja erittäinkin vapaamielisten vastustuksen vuoksi "nationella förbundet" oli jätettävä ainakin virallisesti ilmoitetun yhtymän (kartellin) ulkopuolelle.

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetystöille.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Nyt on kuitenkin vasemmiston taholta kiivaasti moitittu porvarillisia ryhmiä kaksimielisestä pelistä, koskapa, kuten väitetään, "nationella förbundet" on päässyt pujahtamaan tuohon porvarilliseen ryhmään sen johdosta, että tämä on jätetty ajoissa ilmoittamatta ja senvuoksi jäänyt muillekin/avoimeksi. Viime vuonna säädetyn lain nojalla, joka koskee asianmukaisesti ilmoitetuille puoluenimityksille tulevaa lainturvaa, on vaaliliiton (kartellin) rekisteröimättä jättämisestä seurauksena, että yhtymälle vieras puolue voi omavaltaisesti päästä siihen osallistumaan. Vaikeata on tietää, kuinka mainitun väitteen laita oikeastaan on.

Talonpoikaisliitto on ahkerammassa toiminnassa kuin milloinkaan aikaisemmin ja toivoo voivansa maaseudulla voittaa äänestäjiä osittain oikeistolta, osittain vasemmistolta. Edellistä hallitusta se ei läheskään kohtele yhtä ankarasti kuin muut "porvarilliset" puolueet; niinpä pääministeri Pehrsson äskeisessä suuressa puheessaan kiitteli hra Hanssonin "yhteishyvän" (välfärds-) politiikkaa. Kaikki viittaa siihen, että vaikka välit talonpoikaisliiton ja sosialidemokraattien kesken ovat kylmenneet ja huolimatta siitä, että "kansanrintama" - ajatus täälläkin vaikuttaa vierottavana m e m e n t o n a , molemmat suuret "luokkapuolueet" tahtovat säilyttää jommoisetkin yhteisymmärryksen edellytykset.

Vastakohtana näille oikeisto ja vapaamieliset erityisesti pyrkivät tehostamaan sitä, kuinka vapaat ne

ovat puoluemielestä. Edellinen käyttää tunnuslausetta "svensk samling", jälkimmäinen "ett land, en klass, ett folk". Vapaamielinen lehdistö on erityisesti antautunut jyrkästi arvostelemaan sosialistihallituksen talouspolitiikkaa pyrkien osoittamaan, että se itsetyytyväisyys, jota sen johdavat miehet, erityisesti herrat Hansson ja Engberg, nyt tuovat kuuluville, ei ole niinkään hyvin perusteltu, koska taloudellinen nousukausi on luonut erinomaisen kiiholliset toimintamahdollisuudet ja koska hallituksen "väl-färdspolitik" olennaisesti riippui muiden ryhmien kannatuksesta. Ei ole myöskään salattu sitä käsitystä, että Vigforssin verotuspolitiikka uhkaa käydä keskisäädylle kohta-lokkaaksi.

Oikeisto on pääasiallisesti kohdistanut hyökkäyksensä osittain poliittiseen puoleen kuvailen "marxilaisen" parlamenttienemmistön yhteiskuntajärjestykselle ja kansanvaupaudelle turmiollisia vaikutuksia, osittain pelotellen kansaa uhkaavilla monopoleilla, jotka riistäisivät toimeentulon kymmeniltä tuhansilta. Taistelu on osittain saanut kirpeän henkilökohtaisen leiman, m.m. sen johdosta, että Malmön oikeistolehti "Sydsvenska Dagbladet" julkaisi kuvan, jossa herrat Engberg ja Wennerström tarjoavat Gotlandia Stalinnille; juttu juontaa alkunsa eräästä Engbergin lausunnosta noin 6 vuotta sitten, jolloin hän vastusti Gotlandin varustamista ja arveli, että olisi turha yrittää sitä puolustaa hyökkääjää vastaan.

Venäjän vaaraa ja Espanjan tapahtumia on tietysti hartaasti käytetty vaalivaltteina.

Omasta puolestani oletan lähinnä, että talonpoikaisliitto saa joitakin lisääniä hyötyen sekä oikeiston että vasemmiston kustannuksella. Oikeisto, jonka uusi johtaja ei liene erittäin hyvin onnistunut, voi luultavasti menettää jonkun äänen. Niin järkiperaiseltä kuin tuntuukin, että vapaamieliset vetäisivät ääniä - heidän propagandansa on yleensä ollut arvokasta ja hillittyä - ei ainakaan mikään huomattava edistys voine tulla kysymykseen.

Sosialidemokraatit, joilla on suuret rahat käytettävänä ja joiden valitsijat ovat uutteria, ovat viisaasti kylläkin pidättäytyneet vaaliliitosta kommunistien kanssa; sellainen yhtymä olisi puolueesta vieroittanut joukon valitsijoita, varsinkin maaseudulla. Moni kyllä läulee hra Hanssonin ennen pitkää palaavan niukan enemmistön kannattamana II kamariin, mutta omasta puolestani epäilen suuresti sellaista tulosta.

Ministeri:

R. Erich.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 18.

Ministeri Erich

21/9 1936

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, syyskuun 21 päivänä 1936.

N:o 2524.

ULKOASIAINMINISTERIÖN 29/9/36		2	736.
5	C2		

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohella lähettää raporttinsa N:o 18 "Toisen kamarin vaalin tulos ja hallituskysymys".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

R. Erich.

Herra v.t. Ulkoasiainministeri O. Mantere,

Helsinki.

T U K H O L M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 18.

Tukholma ssa 21 p:nä syys- kuuta 1936.

29/124 Sal. 36.

Asia: Toisen kamarin vaalin tulos
ja hallituskysymys.

29/124	36	
5	C2	

Eilisen vaalin tulos on tätä kirjoitettaessa tullut Suomessakin tunnetuksi.

Tulos on oikeastaan tullut kaikille yllätyksenä. Voittajapuolue, sosialidemokraatit, eivät itsekään voinneet toivoa menestystä sellaista kuin 11 uutta edustajapaikkaa. Yksin tämä puolue ei tosin vielä ole päässyt ehdottomaan enemmistöön, niin pieni kuin askel siihen olisikin. Jos kehitys käy siihen suuntaan, että sosialidemokraatit voivat /jotenkuten itseensä sulattaa n.s. Kilbomin puolueen, eli "sosialistit", on heillä sitä vastoin ehdoton enemmistö, joskin vähäinen, nim. 118 paikkaa. Silénin ryhmän, Moskovan kommunistien, kanssa sosialidemokratia ei missään tapauksessa halunne olla yhteitoiminnassa. Monella taholla oletetaan, että kommunistit kaikissa mahdollisissa ja mahdottomissa tapauksissa pikemminkin tulisivat äänestämään hallitusta vastaan. Omituisuutena on muuten huomattava, että molemmat "kommunistiset" ryhmät nyt ovat melkein tasaväkiset, Kilbomin ryhmä kun on menettänyt 2 paikkaa, moskovalaiset taas voittaneet 3. Edellisiä on vaalin jälkeen 6, jälkimmäisiä 5.

"Nationella Förbundet" on, syystä, joka edellisessä ra-

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetystölle.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

portissa esitetään, menettänyt kaikki kolme paikkaansa, ja niiden äänet ovat siis menneet porvarilliselta ryhmältä hukkaan.

Eriytyistä tyydytystä tuottaa tietenkin sosialidemokraateille se tosiseikka, että heidän oma äänimääränsä on jonkun verran, s.o. runsaasti 4000 ääntä, suurempi kuin kaikkien porvarillisten ryhmäin yhteenlaskettu äänimäärä.

Paitsi "kansallisten" (sekä kansallissosialistien) äänten hukkaan meneminen on tulokseen epäilemättä nytkin vaikuttanut sosialidemokraattien erinomainen organisatio ja tosiasiallinen äänestyspakko. Tämä ei kuitenkaan riitä tuloista selittämään. Asiaan on vaikuttanut se tyytyväisyys, jopa ihastus, suurine toivoineen, minkä äskeisen sosialidemokraattisen hallituksen "yhteishyvänpolitiikka" ("välfärdsolitik") oli laajoissa kansanryhmissä herättänyt.

Per Albin Hansson on jo rientänyt tämämpäiväisessä Socialdemokratenissa selittämään, ettei tämän vaalin parlamentaarisisista seuraamuksista voi olla epäilyksiä. Tämä merkitsee, että hänen omasta mielestään on itsestään selvää, että Bramstorpin "semesterihallitus" nyt päättyy ja Hansson itse jälleen astuu aisoihin. Tämä onkin täydessä sopusoinnussa Ruotsissa noudatetun parlamentarisen käytännön kanssa. Voidaan siis olettaa, että nykyinen hallitus lähipäivinä pyytää eroaan, jolloin Hansson saa uuden muodostamisen tehtäväkseen. Tämän tehtävän hän varmaankin suorittaa lyhyessä ajassa, mutta luultavasti hän tällöin jättää pois jonkun tai

jotkut äskeisistä työtovereistaan, joka tapauksessa silloisen puolustusministerin. Ennen vaaleja pidettiin mahdollisena, että sosialidemokraatit ja talonpoikaisliitto nyt voisivat yhteisesti ottaa hallitusvastuun kannettavakseen. Jos sosialidemokraattien menestys olisi ollut heikompi ja talonpoikaisliiton asema voimakkaampi - nythän talonpoikaisliitto on menettänyt yhden sijan vapaamielisten voittaessa kolme - olisivat tällaisen avion edellytykset ehkä olleet suuremmat kuin nyt, jolloin sosialidemokraatit eivät ehdottomasti tarvitse tällaista yhtymää. Onhan heidän asemansa muutenkin tavattomasti lujittunut, eikä voida ajatella sellaista yhtymää, joka normaliooloissa voisi Hanssonin kaataa. Luonnollisesti hän voisi yleiseltä kansalliselta kannalta tavattomasti lujittaa asemaansa, jos hän saisi mukaansa suuren porvarillisen puolueen, mutta sosialidemokraattisen puolueen vasemmistoon nähden tämä voisi vaikuttaa haitallisesti. Lisäksi tulee, että tällaisessa yhtymässä talonpoikaisliitolle jäisi niin vaatimaton asema, että ne tuskin suostuisivat hallitukseen osallistumaan. Sen sijaan voitaneen kylläkin pitää varmana, että Hanssonin hallitus kernaasti tulee pysymään hedelmällisessä yhteistyössä talonpoikaisliiton kanssa, sitäkin suuremmalla syyllä kun sosialidemokratia täällä viime aikoina on pyrkinyt jotenkin täydelliseen eroon kommunistisista ryhmistä.

Ministeri:

R. Erich

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C2

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 19

Ministeri Erick

29/9 1936

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, syyskuun 29 päivänä 1936.

N:o 2608.

30	24	Pal. S.	36
2/10-36	?		
5	C2		

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohella lähettää raporttinsa N:o 19 "Ruotsin uusi hallitus ja sen ohjelma".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

R. Erich

Herra v.t. Ulkoasiainministeri O. Mantere,

Helsinki.

T U K H O L M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 19.

Tukholma ssa 29 p:nä syys-kuuta 19 36.

Asia: Ruotsin uusi hallitus
ja sen ohjelma.

20 27 36
2/10-36
5 C2

Vaalien jälkeen oli lähinnä olemassa se mahdollisuus, että sosialidemoraatit yksin muodostaisivat hallituksen. Rauhallisemmissa ja vähemmän kriittisissä oloissa olisikin miltei näin käynyt, mutta tilanne on nyt maailmassa sellainen, että hra Per Albin Hansson kokeneena ja taitavana politikkona käsitti, että tällainen yritys olisi voinut johtaa arvaamattomiin yllätyksiin ja että laaja ja vankka hallituspohja nyt oli hänelle tarpeen. Olihan sitäpaitsi talonpoikaisliitto vaaleissa toiminut yhteisymmärryksessä muiden "porvarillisten" puolueiden kanssa, minkä vuoksi saattoi olla sosialidemokraattien kannalta pelättävissä, että talonpoikaisliitto vieraantuisi tästä puolueesta, jonka kanssa se itse hallituksen ulkopuolella ollen niin kauvan oli ollut hedelmällisessä yhteistyössä.

Hallituksen muodostajana hra Hansson siis oli alttiimpi noudattamaan kuninkaan neuvoa, että laajempaa parlamentaarista pohjaa oli tavoiteltava, kuin mitä Bramstorp viime keväänä oli epäilemättä omaksi vahingokseen. Jo vaalitaistelussa oli muuten käynyt ilmi, että

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetetyille

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

nämä molemmat puolueet halusivat keskenään ylläpitää hyviä suhteita, jotta yhteistyö ei vastaisuudessa kävisi vaikeaksi.

Kaikesta huolimatta moni on ihmetellyt sitä, että kokoomushallituksen muodostaminen kävi mahdolliseksi. Mitä ensinnäkin henkilökysymyksiin tulee, nämä eivät näytä tuottaneen kovin suuria vaikeuksia. Alkuaan luvatus kolmimiehisen ryhmän sijasta talonpoikaissiitto saikin neljä, mutta ulkoasiainministerin paikasta sen täytyi luopua. Arvokasta vastiketta annettiin siinä muodossa, että sellainen puolustuksen tukipylväs ja äskeisen puolustusreformin voimakas asianajaja kuin hra Janne Nilsson saattoi jäädä toimeensa. Tämä seikka on aivan erityisesti ollut omansa mieliä rauhoittamaan ja tyydytystä herättämään. Moni on karsain silmin katsellut herroja Engbergiä, Mölleriä ja Wigforssia, varsinkin viimeainittua, raskaiden verojen ja valtiomonopoliien kannattajaa. Mutta nämä herrat kuuluvat kaikki nykyään siksi kiinteästi hra Hanssonin kantajoukkoon, että kukaan heistä ei liene ollut uhrattavissa. Kun Bramstorp tietysti oli saatava mukaan ja kun hänelle luonnostaan lankei maatalousministerin salkku, hra Sköld nyt oli siirrettävä kauppaministeriksi. Kuvaavana voidaan vielä pitää sitä, että L.O:n (Landsorganisationen) puheenjohtaja, hra Forslund, kulkulaitosministerinä tuli mukaan tähän hallitukseen.

Viimemainitussa henkilökysymyksessä moni lienee taipuvainen havaitsemaan ikäänkuin oireita siihen, että L.O:n vaikutus, talonpoikaisliiton osallisuudesta huolimatta, tulee voimakkaana jatkumaan, vieläpä kasvamaan, sikäli että maataloustuottajain on pakko yhä yleisemmin ammatillisesti järjestyä samalla tavoin kuin teollisuustyöväki. Tuleeko tämän suuntainen kehitys samalla olemaan takeena näiden molempien, sittenkin niin monessa suhteessa vastakkaisten intressiryhmien yhteistoiminnasta, on sitten eri kysymys.

Suurin piirtein katsoen on tätä kombinatiota niissä olosuhteissa, jotka vaalien tulos oli luonut, tyydytyksellä tervehditty. Hra Hansson itse on epäilemättä henkilökohtaisesti entistäkin enemmän asemaansa lujittanut. Pyrkimällä Kilbomin "sosialisteista" ja Silénin kommunisteista riippumattomaksi hän on taittanut kärjen sellaisilta väitteiltä, että hänen ainakin osittain olisi pakko hallita näiden ryhmien kannatuksen varassa. Sosialidemokraattinen lehdistö ilmaisee tyydytystä. Talonpoikaisliiton lehdissä mielihyvä ei nähtävästi ole täysin yhtä suuri; olihan puolueessa niitäkin, jotka vastustivat yhteistoimintaa sosialidemokraattien kanssa. Kirpeimmät arvostelut ovat yleensä tulleet vapaamielisen kansanpuolueen taholta, joka epäilemättä mielellään olisi näytellyt huomattavaa osaa jossain määrin toisenlaisessa kokoomushallituksessa. Suuren vaalitappion kärsineen oikeiston lehdistöstä

huokuu eräänlainen resignatio; kaikesta päättäen pidetään onnellisena sitä, ettei hallitusvastuu joutunut sosialidemokraateille yksin. Tässä yhteydessä voi olla syytä mainita, että katkeroitunut Nationella Ungdomsförbundet, joka alkuaan muodostui oikeiston puitteissa, nyt näyttää tahtovan siitä täydellisesti vieraantua; kirjoittaapa Nationell Tidning viime numerossaan, että tämä ryhmä on oikeistosta ainakin yhtä kaukana kuin marxilaisista.

Mitä uuden hallituksen ohjelmaan tulee, sen hillitty sävy ja taitava sanonta herättää huomiota. Haihdutetaan kaikki mahdollinen pelko siitä, että puolustusreformin toteuttamiselle tahdottaisiin asettaa esteitä. Vasemmalle päin luvataan toimenpiteitä asunto-olojen parantamiseksi sekä viime keväisissä keskusteluissa tunnetuksi tulleen kansaneläkeasian saattamiseksi tyydyttävään ratkaisuun ottamalla huomioon kalliimmilla paikkakunnilla myönnettävät lisäykset. Toisaalta ei nyt puhuta valtion monopoleista mitään. Vakuutetaanpa, ettei tahdota estää yksityistä yritteliäisyyttä kehittämästä yhteiskuntaa hyödyttäviä vaikutuksiaan, tosin samassa yhteydessä lisäämällä, ettei yksityisetujen vuoksi ole luovuttava toimenpiteistä, jotka ilmeisesti koituvat kansan enemmistölle hyödyksi. Teollisuuden ja yleensä elinkeinoelämän edistämisen tarpeellisuutta tehostetaan.

Hallituksen johtava aines, sosialidemokraattinen, on tietysti tässä ohjelmassa saanut luvan ottaa huomioon

talonpoikaisliiton erikoisvaatimukset suuremmassa määrin kuin mitä sen olisi tarvinnut, jos se vain olisi ollut hallituksen ulkopuolella olevan talonpoikaisliiton kannatuksen varassa. Kummassakin tapauksessa sen suhtautuminen viimeksimainitun puolueen erikoisharrastuksiin sittenkin olisi ollut pääasiallisesti sama. Hallituksen, johon talonpoikaisliitto myötävaikuttaa tai jolle se antaa tehokasta kannatusta, täytyy olla valmis suosimaan maataloustuotteiden hintatasoa korottavaa politiikkaa. Näiden hintojen nousu vaikuttaa tietenkin määrätynlaisiin palkkavaatimuksiin tehdastyöläisten piirissä. Kaikki tämä asettaa loppujen lopuksi uusia rahallisia vaatimuksia valtiolle, jonka lähinnä pääomalta ja suurteollisuudelta täytyy vaatia keinoja niiden tyydyttämiseksi. Siitä, millä toimenpiteillä tämä tarve on tyydytettävä, siitä puhutaan tässä toivorikkaassa ohjelmassa luonnollisesti verrattoman paljon vähemmän kuin siitä, mitä etuja ja helpotuksia "kansankodin" (Per Albin Hanssonin lempisana: "det svenska folkhemmet") suurelle enemmistölle on hankittava.

Ministeri:

R. Erich.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 3

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 20.

Ministeri Paasikivi

27/12 1906

T U K H O L M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 20.

Tukholma ssa 23 p:nä joulukuuta 1936.

23 / 25 Val. 8 36.

Asia: Pohjoismaiden puolustus-
kysymys.

28/1.36

5 C2

Oltuani täällä vasta vähän aikaa, joka on mennyt suurimmaksi osaksi muodollisuuksien täyttämiseen, en ole vielä ehtinyt saada varmempaa käsitystä tšekäläisistä mielialoista sen lisäksi, mitä täältä aikaisemmin on tiedoitettu ja mitä omasta puolestani olen lukuisilla aikaisemmillä käynneilläni saanut selville.

Mieliala Suomea kohtaan on täällä nykyään suosiollinen ja harrastus maamme olojen tuntemiseen näyttää olevan kasvamassa. Tänne tuloni jälkeen antamissani haastatteluissa koetin kääntää huomiota tärkeyteen ymmärtää ja tuntea Suomen suomenkielisen suuren enemmistön oloja. Miten tätä asiaa, jota edeltäjäni aikana ei ole unohdettu, voitaisiin tulevaisuudessa edelleen ajaa, on kysymys, johon liittyy monia vaikeuksia.

Tämän asian yhteydessä esiintyy erikoisesti kysymys sanomalehdistön harrastuksen ja mielenkiinnon Suomen asioihin vahvistamista ja lisäämistä. Tähän asiaan pyydän saada tuonempana palata.

Ilahduttavaa on, että Ruotsin puolustuskysymystä täällä, myös muissa kuin oikeistopiireissä, yhä enemmän aletaan

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

katsella ainakin eräissä suhteissa yhteisenä pohjoismaisena asiana. Miten pitkälle meneviä johtopäätöksiä tästä voidaan tehdä, on vaikea sanoa. Huomiota ansaitseva on meidänkin lehdissä kerrottu pääministeri Hanssonin lausunto englantilaisessa The Times-lehdessä 19 päivänä tätä kuuta. Siinä hän lausui - tšekäläisten lehtien käännöksen mukaan - m.m.: "Varje skandinavisk stats integritet och välgång är och måste vara allas samfällda intresse". Satuina samana päivänä olemaan lounaalla ulkoasiaiministeri Sandlerin luona, ja kun haastattelussa tässä kohden käytettiin sanaa "skandinavisk", kysyin, tarkoittiko se myös Suomea. Sandler vastasi heti Suomen myös kuuluvan haastattelussa tarkoitettuihin valtioihin. Sandler, joka tietenkin on ollut mukana haastattelua muovaamassa, sanoi, ettei hän omasta puolestaan ollut tullut ajatelleeksikaar muunlaisen tulkinnan mahdollisuutta.

Pääministeri Hanssonin haastattelun johdosta ovat lehdet vilkkaasti käsitelleet tähän kuuluvia kysymyksiä, erikoisesti kysymystä pohjoismaisesta puolustusliitosta. Oikeistolehdet Svenska Dagbladet ja Nya Dagligt Allehanda kannattavat varsinaista puolustusliittoa. Sitä vastoin liberaaliset lehdet Dagens Nyheter, Stockholms Tidningen ja Upsala Nya Tidning asettuvat, samoinkuin Socialdemokraten, kaikkea puolustusliittoa vastaan. Dagens Nyheter kirjoittaa: "Det behöver inte utesluta praktiska insatser av värde", ja viittaa eräseen joku kuukausi sitten Svensk Tidskriftissä olleeseen kirjoitukseen, jossa m.m. oli huomautettu, että "de ledande mi-

litära myndigheterna borde beredas tillfälle att dryfta vissa problem där ett gemensamt nordiskt handlande kan bli aktuell fordran", mutta "utan att förbinda Sverige till undsättning åt någon stat som låter locka sig in i en stormaktskonflikt". - "Emellertid kan man nog på enskilda punkter komma längre än till samråd och planering". Tässä kohden viitataan Suomen yhteistoimintaan Boforsin kanssa tykkien valmistamisessa. - Tämänpäiväinen Stockholms-Tidningen lausuu kirjoituksessa, jonka nimi on "Vi vilja vara obundna", "att vår neutralitetspolitik och vårt avvisande av alla allianstankar icke behöfve utesluta vissa förberedelser i fredstid för gemensamt nordiskt uppträdande, om ett sådant skulle bli nödvändigt. - - - Men dessa böra endast betraktas som alternativ för vissa lägen och får under inga förhållanden ges en sådan karaktär, att de föra över i bindande militärallianser. - Lika klart som det är, att Nordens gemensamma försvarsproblem påkallar uppmärksamheten och att samfälliga offer kunna komma att krävas, lika klart torde det vara, att icke varje tänkbar konflikt-situation, som berör någon nordisk stat, också hotar de övriga nordiska ländernas egna, vitala intressen. De senare måste bli utslagsgivande för varje ansvarig statsledning".

Upsåla Nya Tidning lausuu, että "såsom förhållandena nu äro, synas de vägar, Nordens regeringar beträtt i sitt samarbete, vara de bästa och riktigaste. Anhängarna av ytterligare samgående skulle tjäna sin sak bäst genom att efter förmåga bidra till att utjämna de inre friktioner, som hindra yt-

terligare fördjupat samförstånd. Om en nordisk militärallians, ett nordiskt fredsblock, ty om några aggressiva förbundsavsikter kan det aldrig bli tal, sedan skall förverkligas, bör det bli som ett resultat av de nordiska folkens fria övervägande. Även om utvecklingen inte går därhän, behöver man därför icke tvivla på Nordens enhet. De nordiska ländernas ödesgemenskap varken vilja eller kunna vi komma ifrån, men vi böra sträva efter att bygga den på en säkert murad fast grund och icke på farliga illusioner".

Socialdemokraten, joka vähimmin on käsitellyt puheenaolevaa asiaa, lausuu: "Det är icke alls givet att en militärallians mellan de skandinaviska staterna är en nödvändig konsekvens av dessa folks politiska och kulturella samhörighet. Såsom medlem av folkförbundet bör Sverige framför allt medverka till att detta förbunds auktoritet återställs och stärkes, och det är en mindre lycklig väg att gå, att inom förbundets ram åstadkomma partiella militära grupperingar".

Käsitys pohjoismaiden merkityksestä toisilleen myös maanpuolustuksen alalla näyttää siten olevan vahvistumassa. Mutta ajatus varsinaisesta puolustusliitosta ei, ainakaan toistaiseksi, voi saada kannatusta, muissa kuin oikeistopiireissä. Sitä vastoin sellaisella, määrättyillä aloilla tapahtuvalla, yhteistoiminnalla, jota viime aikoina on noudatettu, näyttää olevan yhä parantuvia edellytyksiä. Voidaanko tulevaisuudessa päästä pitemmälle, sitä ei vielä voi sanoa.

Meidän kannaltamme on edullista ja ilahduttavaa, että tämä keskustelu pohjoismaiden puolustuksesta on virinnyt Ruotsissa ilman että minkäänlainen alote asiassa olisi lähtenyt meidän puoleltamme. Meidän onkin nähdäkseni tässä asiassa osotettava suurta pidättyväisyyttä.

Ministeri: *J. M. Laatikainen*